

Hallituksen esitys Eduskunnalle tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja laiksi kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotuksen Euroopan neuvostossa hyväksytyyn tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi. Voimaansaattaminen ehdotetaan tehtäväksi blankettimuotoisella lailla.

Lisäpöytäkirja täydentää tuomittujen siirtämisestä tehtyä yleissopimusta, johon Suomi on liittynyt vuonna 1987. Lisäpöytäkirjan tarkoituksena on kahdessa tapauksessa mahdollistaa vapausrangaistuksen täytäntöönpanon siirtäminen vieraasta valtiosta tuomitun kotivaltioon ilman tuomitun suostumusta. Siirtäminen olisi mahdollista ensinnäkin, jos tuomittu kotivaltionsa pakenemalla pyrkii karttamaan rangaistuksen täytäntöönpanoa tai sen jatkamista. Toiseksi täytäntöönpanon siirtäminen ilman tuomitun suostumusta olisi mahdollista siinä tapauksessa, että tuomitulle määrättyyn seuraamukseen tai siihen liittyvään hallinnolliseen päätökseen sisältyy määräys karkottamisesta tai muusta toimenpiteestä, jonka seurauksena tuomitun ei vankilasta vapautumisensa jälkeen sallita jäävän sen valtion alueelle, jossa seuraamus on määrätty.

Esityksessä ehdotetaan Suomen lainsäädännön saattamista asiasisällöltään vastaamaan lisäpöytäkirjan määräyksiä. Lakiehdotuksilla Suomen lainsäädäntö on tarkoitus saattaa vastaamaan myös tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla vuonna 1985 Benelux-talousliiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamista koskevan yleissopimuksen vastaavia määräyksiä, joiden tarkoi-

tuksena myös on mahdollistaa se, että vapausrangaistus voidaan siirtää täytäntöönpanovaksi tuomitun kotivaltioon ilman tuomitun suostumusta silloin, kun tuomittu rangaistuksen täytäntöönpanoa karttaakseen on paennut kotivaltionsa.

Kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annettu laki mahdollistaa nykyisin vapausrangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisen vieraasta valtiosta Suomeen ja Suomesta vieraaseen valtioon. Edellytyksenä on, että tuomittu suostuu siirtämiseen. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuomitun suostumus ei olisi edellytyksenä silloin, kun tuomittu kotivaltionsa pakenemalla tai muuten siellä karttaa rangaistuksen täytäntöönpanoa eikä myöskään silloin, kun tuomitulle määrättyyn seuraamukseen liittyy lainvoimainen karkottamis- tai maastapoistamispäätös. Lakiin ehdotetaan myös otettavaksi säännökset siitä, että rangaistusta karttava tuomittu olisi täytäntöönpanon varmistamiseksi mahdollista ottaa säilöön tai määrätä matkustuskieltoon. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi eräitä oikeusturvan kannalta keskeisiä säännöksiä. Lakiin ehdotettavien säännösten soveltamisalaa ei rajattaisi Suomen ja lisäpöytäkirjaan tai Schengenin yleissopimukseen liittyneiden valtioiden välillä tapahtuviin siirtämiin, vaan yhteistoiminta mahdollistettaisiin myös Suomen ja sellaisen valtion välillä, jonka kanssa Suomella ei ole sopimusta.

Esityksessä ehdotetaan myös Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden

täytäntöönpanossa annettuun lakiin lisättäväksi säännökset, joiden mukaan toisessa pohjoismaassa vapausrangaistukseen tuomittu henkilö, joka Suomeen pakenemalla tai muuten Suomessa karttaa vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa, voitaisiin tuomion antaneen valtion pyynnöstä ottaa Suomessa säilöön tai määrätä matkustuskieltoon.

Lisäksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että luovutettavaksi pyydetty henkilö olisi säilöön ottamisen sijasta mahdollista määrätä matkustuskieltoon. Vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi myös rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä annettuun lakiin. Tarkoituksena on saattaa luo-

vuttamislainsäädäntö henkilön vapautta rajoittavien pakkokeinojen osalta yhteneväksi rangaistusten täytäntöönpanon siirtoa koskevan lainsäädännön kanssa.

Tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista koskeva laki ehdotetaan tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti lisäpöytäkirjan kanssa. Muut lainmuutokset ehdotetaan tulemaan voimaan heti, kun lait on hyväksytyt ja vahvistettu. Lakien on tultava voimaan viimeistään 25 päivänä maaliskuuta 2001, jolloin Schengenin säännöstöä aletaan Suomessa täysimääräisesti soveltaa.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	3
YLEISPERUSTELUT	5
1. Johdanto	5
2. Nykytila.....	5
2.1. Yleissopimus tuomittujen siirtämisestä ja sen lisäpöytäkirja.....	5
2.2. Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luku	6
2.3. Lisäpöytäkirjan ja Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luvun suhde Suomen lainsäädäntöön	7
2.4. Nykytilan arviointi.....	8
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	9
3.1. Esityksen tavoitteet.....	9
3.2. Keskeiset ehdotukset	9
Kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotetut muutokset	9
Pohjoismaiseen yhteistoimintalakiin ehdotetut muutokset.....	10
Luovuttamista koskevaan lainsäädäntöön ehdotetut muutokset	10
4. Esityksen vaikutukset	11
4.1. Esityksen taloudelliset vaikutukset	11
4.2. Esityksen organisatoriset vaikutukset	11
5. Asian valmistelu	11
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	11
6.1. Riippuvuus muista esityksistä.....	11
6.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista.....	11
6.3. Muita seikkoja.....	12
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	13
1. Tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirja	13
2. Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luku	14
3. Lakiehdotusten perustelut	15
3.1. Laki tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.....	15
3.2. Laki kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa	15
3.3. Laki Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa.....	23
3.4. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta.....	23
3.5. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä.....	23
4. Voimaantulo	24
5. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	24
6. Säättämisjärjestys	25

LAKIEHDOTUKSET	27
tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	27
kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täy- täntöönpanossa annetun lain muuttamisesta	27
Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annet- tujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta.....	30
rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain muuttamisesta	31
rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismai- den välillä annetun lain muuttamisesta	31
LIITE	32
RINNAKKAISTEKSTIT	32
kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täy- täntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	32
SOPIMUSTEKSTIT.....	37
Tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirja	37
Tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14 päivänä kesä- kuuta 1985 Benelux-talousliiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan ta- savallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin soveltamista koskeva yleissopimus	44

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Yleissopimus tuomittujen siirtämisestä (SopS 13/1987, jäljempänä tuomittujen siirtosopimus) hyväksyttiin Euroopan neuvostossa 21 päivänä maaliskuuta 1983. Suomi liittyi sopimukseen 1 päivänä toukokuuta 1987. Yleissopimus sisältää määräyksiä tuomitun siirtämisestä kotivaltioonsa suorittamaan hänelle vieraassa valtiossa määrättyä vapausrangaistusta. Edellytyksenä on, että tuomittu suostuu siirtämiseen. Tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirja hyväksyttiin Euroopan neuvostossa 18 päivänä joulukuuta 1997. Suomi allekirjoitti lisäpöytäkirjan 22 päivänä tammikuuta 1998. Lisäpöytäkirja täydentää yleissopimusta tuomittujen siirtämisestä ja sen tarkoituksena on määrättyissä tilanteissa mahdollistaa tuomitun siirtäminen ilman suostumustaan kotivaltioonsa vapausrangaistusta suorittamaan.

Esitys sisältää ehdotuksen lisäpöytäkirjan hyväksymiseksi ja sen lainsäädännön alan kuuluvien määräysten voimaansaattamiseksi blankettimuotoisella lailla. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annettuun lakiin (21/1987, jäljempänä kansainvälinen yhteistoimintalaki) tehdään asiasisältöiset muutokset, joilla laki saatetaan sopusointuun lisäpöytäkirjan määräysten kanssa. Lakiehdotuksilla Suomen lainsäädäntö on tarkoitus saattaa vastaamaan myös tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 Benelux-taloussiiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä vuonna 1990 tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamista koskevan yleissopimuksen (jäljempänä Schengenin yleissopimus) III osaston 5 luvun mukaisia velvoitteita. Toukokuun 1 päivänä 1999 voimaantulleeseen Amsterdamin sopimukseen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamisopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta (jäljempänä Amsterdamin sopimus) liitetyllä pöytäkirjalla Schengenin säännöstö liitettiin osaksi Euroopan

unionin säännöstöä.

2. Nykytila

2.1. Yleissopimus tuomittujen siirtämisestä ja sen lisäpöytäkirja

Tuomittujen siirtosopimuksen tarkoituksena on ennen muuta helpottaa vapausrangaistukseen tuomittua henkilöä sopeutumaan yhteiskuntaan antamalla hänelle mahdollisuus kotivaltioonsa suorittaa vapausrangaistus, joka on määrätty vieraassa valtiossa. Yksi tämän niin sanotun rehabilitaatiotavoitteen lähtökohta on se, että tuomittu voidaan siirtää kotivaltioonsa rangaistusta suorittamaan vain, jos hän siihen suostuu. Sopimus perustuu vapaaehtoisuuteen myös tuomion antaneen valtion ja tuomitun kotivaltion taholta, siten edellytyksenä on, että valtiot sopivat siirtämisestä.

Tuomittujen siirtosopimukseen on liittynyt 43 valtiota. Suomi on ratifioinut sopimuksen vuonna 1987. Sopimus on avoin myös Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille. Euroopan neuvoston ulkopuolisista valtioista siihen ovat liittyneet muun muassa Israel, Kanada ja USA.

Euroopan neuvoston rikosasiaian komitean (Committee on Crime Problems, CDPC) alaisuudessa toimii asiantuntijakomitea (Committee of Experts on the Operation of European Conventions in the Penal Field, PC-OC), jonka tehtävänä on seurata Euroopan neuvoston sopimusten toimivuutta käytännössä. Arvioidessaan tuomittujen siirtosopimuksen soveltamistapauksia komitea kiinnitti huomiota siihen, että oli eräitä tilanteita, joissa tuomitun suostumusta ei tulisi edellyttää. Ensinnäkin tapauksessa, jossa tuomittu pakenemalla kotivaltioonsa pyrkii välttämään rangaistuksen täytäntöönpanon, rangaistus olisi voitava panna täytäntöön tuomitun suostumuksesta riippumatta. Muuten olisi vaarana se, että tuomiovaltiossa määrätty rangaistus jäisi täytäntöönpanematta, koska tuomitun kotivaltio ei voisi ryhtyä täytäntöönpanoon vastoin tuomitun suostumusta eikä toisaalta luovuttaminenkaan tulisi kyseeseen,

jos valtio ei luovuta omia kansalaisiaan. Toiseksi komitea katsoi, että yleissopimuksen pääasiallista tarkoitusta, tuomitun yhteiskuntaan sopeutumisen helpottamista (rehabilitaatio), ei palvele se, että henkilö, joka on määrätty karkotettavaksi tai muulla hallinnollisella päätöksellä maasta poistettavaksi tuomiovaltion alueelta, joutuu tuomiovaltiossa suorittamaan vapausrangaistuksensa. Sen vuoksi komitea katsoi tarkoituksenmukaiseksi luoda järjestely, joka sallisi tuomitun siirtämisen suostumuksestaan riippumatta kotivaltionsa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa maastapoistamismääräyksen saatuaan.

Komitea tutki sitä, olisiko rikostuomioiden kansainvälistä pätevyyttä koskevasta eurooppalaisesta yleissopimuksesta (European Convention on the International Validity of Criminal Judgments, 1970) löydettävissä ratkaisu edellä mainittuihin ongelmiin. Lopputuloksena komitea päätyi siihen, että koska mainitun yleissopimuksen olivat ratifioineet vain harvat valtiot, oli järkevämpää laatia tuomittujen siirtosopimusta täydentävä instrumentti kuin ryhtyä selvittämään vuoden 1970 sopimuksen soveltamismahdollisuuksia. Komitea ryhtyi valmistelemaan lisäpöytäkirjaa tuomittujen siirtosopimukseen ja se valmistui syksyllä 1997. Lisäpöytäkirja hyväksyttiin Euroopan neuvoston ministerineuvostossa (Committee of Ministers) ja avattiin allekirjoittamista varten Strasbourgissa 18 päivänä joulukuuta 1997. Suomi allekirjoitti lisäpöytäkirjan 22 päivänä tammikuuta 1998. Lisäpöytäkirjan on tähän mennessä allekirjoittanut 24 valtiota ja sen on ratifioinut neljä valtiota (Georgia, Islanti, Makedonia ja Viro). Pöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan siihen liittyneiden valtioiden välillä 1 päivänä kesäkuuta 2000. Ruotsissa on hiljattain hyväksytty hallituksen esitys rangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisestä ilman tuomitun suostumusta (prop. 1999/2000:45, SFS 2000:460), jossa esitetään Ruotsin liittymistä lisäpöytäkirjaan. Myös Norjassa on hyväksytty esitys siitä, että Norja ratifioisi lisäpöytäkirjan (ot.prp. nr. 41 (1999-2000), lov 7. juli 2000 nr. 69). Lisäksi Tanskassa on valmisteilla esitys, jossa ehdotetaan Tanskan liittymistä lisäpöytäkirjaan (Justitsministeriet 29. september 2000 ILA20113).

Lisäpöytäkirjan tarkoituksena on täydentää

tuomittujen siirtosopimusta ja helpottaa sen soveltamista. Lisäpöytäkirjan täydentävästä luonteesta suhteessa tuomittujen siirtosopimukseen seuraa, että voimaan jäävät ne tuomittujen siirtosopimuksen määräykset, joihin lisäpöytäkirjalla ei puututa.

Lisäpöytäkirjan mukaan tuomittujen siirtosopimuksesta poiketen kahdessa tapauksessa mahdollistetaan tuomitun siirtäminen tuomion antaneesta valtiosta (tuomiovaltio) kotivaltionsa (täytäntöönpanovaltio) vapausrangaistusta suorittamaan ilman tuomitun suostumusta. Ensimmäinen tapaus on se, että tuomittu on rangaistuksen täytäntöönpanoa karttaakseen paennut täytäntöönpanovaltioon (2 artikla). Tällöin tuomiovaltio voi pyytää täytäntöönpanovaltiota huolehtimaan seuraamisen täytäntöönpanosta. Lisäksi tuomiovaltio voi pyytää, että täytäntöönpanovaltio ottaa tuomitun säilöön tai suorittaa muita turvaamistoimenpiteitä täytäntöönpanon varmistamiseksi. Toiseksi lisäpöytäkirja mahdollistaa siirtämisen ilman tuomitun suostumusta silloin, kun tuomitulle määrättyyn vapausrangaistukseen liittyy karkotusmääräys tai muu hallinnollinen toimenpide, jonka seurauksena tuomitun ei vankilasta vapautumisensa jälkeen sallita jäävän tuomiovaltion alueelle (3 artikla). Lisäpöytäkirjassa sallitaan varauman tekeminen 3 artiklaan.

2.2. Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luku

Schengenin säännöstö on liitetty osaksi Euroopan unionin säännöstöä Amsterdamin sopimukseen liitetyllä pöytäkirjalla. Irlanti ja Yhdistynyt kuningaskunta eivät pöytäkirjan mukaan osallistu Schengen-yhteistyöhön, mutta ne voivat myöhemmin pyytää Euroopan unionin neuvostolta lupaa saada osallistua Schengen-yhteistyöhön kokonaisuudessaan tai sen osiin. Tähän mennessä tätä mahdollisuutta on käyttänyt Yhdistynyt kuningaskunta. Muut Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat liittyneet Schengenin yleissopimukseen. Suomi, Ruotsi ja Tanska allekirjoittivat sopimukset liittymisestä Schengenin järjestelmään joulukuussa 1996. Samalla Euroopan unionin ulkopuolisista valtioista Islanti ja Norja allekirjoittivat yhteistyösopimukset Schengen-valtioiden kanssa. Näiden sopi-

musten pääasiallisena tavoitteena oli sisäraja-tarkastusten poistaminen pohjoismaiden ja Schengen-alueen välillä sekä pohjoismaisen passiunionin turvaaminen. Kun Schengenin säännöstö integroitiin Euroopan unioniin, Islanti ja Norja tekivät uuden sopimuksen Euroopan unionin neuvoston kanssa osallistumisestaan Schengenin säännöstön täytäntöönpanoon, soveltamiseen ja kehittämiseen.

Tultuaan liitetyksi Amsterdamin sopimukseen Schengenin säännöstö tuli Suomea velvoittavaksi. Schengenin säännöstön soveltamisen aloittaminen Suomessa ja muissa pohjoismaissa edellyttää kuitenkin erikseen tehtävää Euroopan unionin neuvoston päätöstä. Oikeus- ja sisäasiain neuvosto on 1 päivänä joulukuuta 2000 hyväksynyt neuvoston päätöksen Schengenin säännöstön soveltamisesta Tanskassa, Suomessa ja Ruotsissa sekä Islannissa ja Norjassa. Päätöksen nojalla Schengenin tietojärjestelmää (SIS) koskevia säännöksiä on alettu pohjoismaissa soveltaa tammikuussa 2001. Muiden Schengenin yleissopimuksen määräysten soveltaminen on määrä aloittaa pohjoismaissa 25 päivänä maaliskuuta 2001.

Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luku sisältää edellä selostettua Euroopan neuvostossa tehtyä lisäpöytäkirjaa vastaavia määräyksiä siitä, että henkilölle vieraassa valtiossa määrätty vapausrangaistus tulee hänen kotivaltiossaan voida panna ilman tuomittuun suostumusta täytäntöön, jos tuomittu on seuraamuksen täytäntöönpanoa karttaakseen paennut kotivaltioonsa (68 artikla). Lisäksi tuomittuun tulisi voida täytäntöönpanovaltiossa tuomiovaltion pyynnöstä kohdistaa pakkokeinoja täytäntöönpanon varmistamiseksi. Kuten lisäpöytäkirja, myös Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luvun määräykset täydentävät tuomittujen siirtosopimusta.

2.3. Lisäpöytäkirjan ja Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luvun suhde Suomen lainsäädäntöön

Kansainvälinen yhteistoimintalaki sisältää säännökset vieraan valtion tuomioistuimen määräämän vapausrangaistuksen sekä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta Suomessa sekä Suomen tuomioistuimen tuomit-

seman vapausrangaistuksen ja menettämisseuraamuksen jättämisestä täytäntöönpanotavaksi vieraassa valtiossa. Kansainvälisellä yhteistoimintalalla on saatettu voimaan tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan liittyvät määräykset. Laki on kuitenkin laadittu soveltamisalaltaan yleiseksi siten, että se mahdollistaa yhteistyön myös Suomen ja sellaisten valtioiden välillä, jotka eivät ole liittyneet tuomittujen siirtosopimukseen tai joiden kanssa Suomi ei ole tehnyt muutakaan kansainvälisesti velvoittavaa sopimusta.

Kansainvälisen yhteistoimintalain mukaan vieraassa valtiossa tuomitun vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen täytäntöönpanon siirtäminen Suomeen sekä Suomessa tuomitun vankeusrangaistuksen jättäminen täytäntöönpanotavaksi vieraassa valtiossa edellyttää, että tuomittu on antanut suostumuksensa täytäntöönpanon siirtämiseen (3 ja 19 §). Muita edellytyksiä ovat ensinnäkin tuomion lainvoimaisuus ja täytäntöönpanokelpoisuus, toiseksi se, että asianomainen vieras valtio on täytäntöönpanoa pyytänyt tai siihen suostunut ja kolmanneksi se, että tuomittu on täytäntöönpanovaltion kansalainen tai hänellä on siellä kotipaikka. Kun kyse on vieraassa valtiossa määrätyn vapausrangaistuksen täytäntöönpanosta Suomessa, edellytetään lisäksi, että teko, josta seuraamus on määrätty, olisi vastaavissa olosuhteissa tehtynä rangaistava myös Suomen lain mukaan (niin sanottu kaksoisrangaistavuuden vaatimus).

Kun kyse on vieraassa valtiossa tuomitun seuraamuksen täytäntöönpanosta Suomessa, kansainvälinen yhteistoimintalaki mahdollistaa vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen jatkamisen vankeusrangaistuksena tai vaihtoehtoisesti seuraamuksen muuntamisen Suomen lain mukaiseksi rangaistukseksi. Seuraamuksen muuntamistapauksessa, jossa tuomittu on siirretty Suomeen ennen seuraamuksen muuntamista, laki edellyttää, että tuomittu on pidettävä säilössä, kunnes seuraamus on muunnettu Suomen lain mukaiseksi rangaistukseksi (13 §). Laki ei sisällä muita säännöksiä tuomittuun henkilöön kohdistettavista pakkokeinoista.

Tuomittujen siirtosopimuksen lisäpöytäkirjassa ja Schengenin yleissopimuksen 68 ar-

tiklassa tarkoitetuissa tapauksissa tuomittu tulee voida siirtää ilman suostumustaan kotivaltioonsa vapausrangaistusta suorittamaan. Lisäksi lisäpöytäkirjan 2 artiklassa ja Schengenin yleissopimuksen 68 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa täytäntöönpanovaltion tulisi tuomiovaltion pyynnöstä voida ottaa tuomittu säilöön tai ryhtyä muihin turvaamistoimenpiteisiin täytäntöönpanon varmistamiseksi. Kansainvälinen yhteistoimintalaki ei edellä selostetun mukaisesti täytä näitä sopimusmääräyksissä edellytetyjä vaatimuksia.

Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä rikostuomioiden täytäntöönpanon siirtäminen perustuu Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annettuun lakiin (326/1963, jäljempänä pohjoismaainen yhteistoimintalaki). Lain mukaan vapausrangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisen edellytyksenä pohjoismaiden välillä on se, että tuomittu täytäntöönpanoon ryhdyttäessä on täytäntöönpanovaltion kansalainen tai asuu pysyvästi tai oleskelee siellä täytäntöönpanoon ryhdyttäessä ja siirtämistä on olosuhteisiin nähden pidettävä tarkoituksenmukaisena. Laki ei siis edellytä tuomitun suostumusta vapausrangaistuksen täytäntöönpanon siirtämiseen. Pohjoismaainen yhteistoimintalaki ei toisaalta sisällä säännöksiä siitä, että tuomittuun voitaisiin kohdistaa pakkokeinoja täytäntöönpanon varmistamiseksi.

Tuomittujen siirtosopimuksen 22 artiklassa on määräys sopimuksen suhteesta muihin sopimuksiin. Artiklan 2 kohdan mukaan, jos kaksi tai useampi sopimuspuolista on aikaisemmin tehnyt sopimuksen tuomittujen siirtämisestä tai muulla tavalla järjestänyt suhteensa tai myöhemmin niin tekee, asianomaiset valtiot voivat tuomittujen siirtosopimuksen sijasta soveltaa keskenään tekemää sopimusta. Pohjoismaiden välisissä suhteissa artikla sallii siten sen, että Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä voidaan soveltaa pohjoismaista yhteistoimintalakia yhdenmukaisena säännöstonä tuomittujen siirtosopimuksen, lisäpöytäkirjan tai Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luvun määräysten esittämättä. Tästä seuraa, että pohjoismaista yhteistoimintalakia ei mainittujen sopimusveloitteiden täyttämiseksi ole välttämätöntä

muuttaa.

2.4. Nykytilan arviointi

Suomi on sekä Euroopan neuvostossa että Euroopan unionissa osallistunut aktiivisesti rikostuomioiden täytäntöönpanoon liittyvän yhteistyön kehittämiseen. Niitä edellä selostettuja näkökohtia, joilla tuomittujen siirtämisestä tehdyn lisäpöytäkirjan tarpeellisuutta on perusteltu, voidaan pitää kannatettavina. Toisaalta tähänastisessa yhteistyössä niitä tapauksia, joissa henkilöitä on tuomittujen siirtosopimuksen perusteella siirretty muista sopimusvaltioista Suomeen tai Suomesta muihin sopimusvaltioihin, on ollut vähän. Pohjoismaiden välillä tuomittujen siirtämiset ovat sitä vastoin olleet yleisempiä. Vuosittain on siirretty useita kymmeniä vapausrangaistukseen tuomittuja muista pohjoismaista Suomeen ja Suomesta muihin pohjoismaihin.

On todennäköistä, että ihmisten lisääntyneiden liikkumismahdollisuuksien seurauksena tarve kansainväliseen yhteistyöhön muun muassa rikosasioissa annettujen päätösten täytäntöönpanossa tulevaisuudessa laajenee. Tämänäköistä kehitystä osaltaan kuvastaa se, että ulkomaalaisten vankien osuus Suomen vankiloissa on viime vuosina lisääntynyt. Tällä hetkellä heitä on noin 200. Monet vankeusrangaistukseen tuomituista ulkomaalaisista on lisäksi rikoksesta tuomitun rangaistuksen johdosta määrätty karkotettaviksi tai käännyttäväksi Suomesta. Erityisesti Euroopan unionin sisäisten rajatarkastusten poistamisen seurauksena myös ne tilanteet, joissa vapausrangaistukseen tuomittu henkilö rangaistuksen täytäntöönpanolta välttyäkseen pakenee kotivaltioonsa, saattavat tulevaisuudessa lisääntyä. Suomi ei toisaalta ole liittynyt vuonna 1970 tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen rikostuomioiden kansainvälisestä pätevyydestä, joka mahdollistaisi rangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisen ilman tuomitun suostumusta. Edellä selostetun mukaisesti mainittuun sopimukseen ovat liittyneet vain harvat valtiot. Tuomittujen siirtosopimukseen sitä vastoin on liittynyt hyvin monia valtioita ja on todennäköistä, että myös sen lisäpöytäkirja tullaan laajalti ratifioimaan. Siten on tarkoituksenmukaisempaa liittyä lisäpöytäkirjaan kuin

vuoden 1970 sopimukseen.

Kun harkitaan ilman tuomitun suostumusta tapahtuvan täytäntöönpanon siirtämisen sallimista muihin kuin pohjoismaihin, on selvää se, että pohjoismaiden välillä vakiintunutta käytäntöä ei sellaisenaan voida pitää mallina muihin valtioihin tapahtuvalle siirtämiselle. Yhteistyö pohjoismaiden välillä perustuu samankaltaisiin seuraamus- ja vankeinhoitojärjestelmiin ja muun muassa siitä johtuvaan maiden väliseen luottamukseen. Suomen ja muiden valtioiden välisissä järjestelmissä sitä vastoin on pohjoismaihin verrattuna suurempia eroja. Voidaan kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että lisäpöytäkirja ei aseta sopimukseen liittyneille valtioille velvollisuutta ryhtyä pöytäkirjassa tarkoitettuihin siirtämissiin. Edellytyksenä on, kuten tuomittujen siirtosopimuksessa, että valtiot sopivat siirtämisestä. Nykykäytäntöä vastaavasti oikeusministeriön harkinnassa olisi siten jatkosakin se, esitetäänkö Suomessa tuomittua henkilöä ilman suostumustaan siirrettäväksi vieraaseen valtioon. Siten pöytäkirja mahdollistaisi sen, että henkilöä ei esitetäisi siirrettäväksi tilanteissa, joissa täytäntöönpanovaltion vankeinhoito- tai seuraamusjärjestelmä poikkeaa huomattavasti Suomen järjestelmästä tai joissa tuomittu voisi täytäntöönpanovaltiossa joutua kidutuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun alaiseksi. Näin ollen perusoikeuksien suojan kannalta ei ole estettä lisäpöytäkirjassa tarkoitettujen siirtämisten sallimiselle. Koska lisäpöytäkirjan 3 artiklassa tarkoitetuille maasta karkotettaviksi tai käännyttäväksi määrättyjen tuomittujen siirtämisille on myös edellä selostetun mukaan tarve, Suomen ei tulisi tehdä lisäpöytäkirjassa sallittua artiklaa koskevaa varaumaa.

Myös Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luvun määräykset edistävät rikostuomioiden täytäntöönpanoon liittyvää kansainvälistä yhteistyötä Schengen-valtioiden välillä. Schengenin yleissopimus on Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta lähtien ollut osa Euroopan unionin säännöstöä ja sitä on tarkoitus ryhtyä soveltamaan pohjoismaissa 25 päivänä maaliskuuta 2001. Mainitusta ajankohdasta lähtien siis aletaan soveltaa myös Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luvun määräyksiä, jolloin edellytyksenä

on, että Suomen sisäinen lainsäädäntö vastaa sen velvoitteita.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa Suomen liittyminen tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjaan. Liittyminen edellyttää, että eduskunta hyväksyy lisäpöytäkirjan, koska lisäpöytäkirja sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattaminen ehdotetaan tehtäväksi blankettimuotoisella lailla.

Esityksen tavoitteena on lisäksi saattaa kansainvälinen yhteistoimintalaki asiallisesti sopusointuun lisäpöytäkirjan sekä Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luvun määräysten kanssa.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotetut muutokset

Kansainvälisen yhteistoimintalain 3 ja 19 §:ään ehdotetaan tehtäväksi muutokset, joilla mahdollistetaan tuomitun siirtäminen mainitussa tuomittujen siirtosopimuksen lisäpöytäkirjassa ja Schengenin yleissopimuksessa edellytetyllä tavalla ilman tämän suostumusta vieraasta valtiosta Suomeen ja Suomesta vieraaseen valtioon. Suomessa tehdyt maastapoistamispäätökset koskisivat tiettyjä ulkomaalaislain (378/1991) 37 §:n nojalla tehtyjä käännyttämispäätöksiä ja 40 §:ään perustuvia karkottamispäätöksiä. Edellytyksenä olisi, että maastapoistamispäätös liittyy vieraassa valtiossa täytäntöönpantavaksi jätettävään seuraamukseen. Kansainvälisen yhteistoimintalain 3 ja 19 §:ään tehtäisiin asiasisällöiset muutokset siten, että rangaistuksen täytäntöönpano muita laissa säädettyjä tapauksia vastaavasti voitaisiin siirtää suoraan kansainvälisen yhteistoimintalain nojalla. Lainsoveltajien työtä helpottaisi se, että oikeusohjeet täytäntöönpanon siirtämisestä olisivat kansainvälisessä yhteistoimintalaissa niissäkin

tapauksissa, joissa siirtäminen tapahtuu ilman tuomitun suostumusta.

Kansainvälistä yhteistoimintalakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että rangaistuksen täytäntöönpanon karttamistapauksissa tuomittu voitaisiin Suomessa ottaa säilöön tai määrätä matkustuskieltoon täytäntöönpanon varmistamiseksi. Lakiin ehdotetaan myös otettaviksi säännökset vapaudenmenetyksen kestosta sekä oikeudenkäyntiavustajan määräämisestä Suomessa olevalle tuomitulle silloin, kun kyse on seuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisestä ilman tuomitun suostumusta. Lisäksi lakiin sisällytettäisiin säännös ilman suostumustaan siirretyn tuomitun koskemattomuudesta täytäntöönpanovaltiossa. Säännös vastaisi pääosin yleisen luovuttamislain vastaavaa säännöstä. Myös lisäpöytäkirjassa on säännös siirretyn henkilön koskemattomuudesta.

Kansainvälisen yhteistoimintalain nojalla oikeusministeriön tekemiin päätöksiin ei nykyisellään ole muutoksenhakuoikeutta. Kun laki ehdotettujen lainmuutosten voimaantultua mahdollistaisi tuomitun siirtämisen ilman hänen suostumustaan, on oikeusturvasyistä perusteltua, että niissä tapauksissa, joissa Suomessa olevalle tuomitulle määrätty vapausrangaistus päätetään siirtää vieraasta valtiosta Suomeen tai Suomesta vieraaseen valtioon ilman tuomitun suostumusta, oikeusministeriön päätökseen olisi oikeus hakea muutosta. Sen vuoksi esityksessä ehdotetaan lainmuutosta, joka mahdollistaisi mainituissa tapauksissa oikeusministeriön päätöksestä valittamisen.

Kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotetut muutokset tulisivat sovellettaviksi myös Suomen ja sellaisten valtioiden välillä, jotka eivät ole liittyneet lisäpöytäkirjaan tai Schengenin yleissopimukseen. Tältä osin ehdotukset vastaisivat voimassaolevia kansainvälisen yhteistoimintalain säännöksiä, joiden sovellettavuutta ei myöskään ole rajattu tuomittujen siirtosopimukseen tai muuhun kansainväliseen sopimukseen.

Pohjoismaiseen yhteistoimintalakiin ehdotetut muutokset

Pohjoismainen yhteistoimintalaki mahdollistaa jo nykyisin vapausrangaistuksen täy-

täntöönpanon siirtämisen ilman tuomitun suostumusta. Sitä vastoin laki ei sisällä säännöksiä siitä, että tuomittuun voitaisiin kohdistaa pakkokeinoja täytäntöönpanon varmistamiseksi. Vaikka lakia ei lisäpöytäkirjan eikä Schengenin yleissopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämiseksi ole välttämätöntä muuttaa, pohjoismaat ovat olleet yhtä mieltä siitä, että myös pohjoismaisessa yhteistoimintalaissa tulisi olla säännökset tuomittuun kohdistettavista pakkokeinoista niitä tapauksia varten, joissa tuomittu Suomeen pakene-malla tai muuten Suomessa karttaa rangaistuksen täytäntöönpanoa. Lisäpöytäkirjan voimaansaattamisen yhteydessä myös Ruotsissa ja Norjassa on tehty vastaavat muutokset pohjoismaiseen yhteistoimintalakiin. Sen vuoksi pohjoismaista yhteistoimintalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Islannissa, Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa tuomittu henkilö olisi tuomiovaltion pyynnöstä mahdollista ottaa Suomessa säilöön tai määrätä matkustuskieltoon täytäntöönpanon varmistamiseksi. Lakiin ehdotetaan myös otettavaksi säännös oikeudenkäyntiavustajan määräämisestä tuomittua koskevassa pakkokeino-oikeudenkäynnissä.

Luovuttamista koskevaan lainsäädäntöön ehdotetut muutokset

Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annettuun lakiin (456/1970, jäljempänä yleinen luovuttamislaki) ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan luovutettavaksi pyydetty henkilö voitaisiin säilöön ottamisen asemesta määrätä matkustuskieltoon. Ehdotettu säännös ei liity lisäpöytäkirjan tai Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luvun voimaansaattamiseen. On kuitenkin tarkoituksenmukaista, että yleisen luovuttamislain säännökset henkilöön kohdistuvien pakkokeinojen osalta saatetaan yhteneviksi kansainvälisen yhteistoimintalain vastaavien säännösten kanssa. Lisäksi muutos on perusteltu perusoikeuksien suojan kannalta, sillä se mahdollistaa säilöön ottamista henkilön vapautta vähemmän rajoittavan pakkokeinon käyttämisen. Käytännössä matkustuskiellon käyttämiselle luovuttamismenettelyssä on myös osoittautunut olevan tarvetta.

Matkustuskiellon määräämisen mahdollistava säännös ehdotetaan otettavaksi myös rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä annettuun lakiin (270/1960, jäljempänä pohjoismaainen luovuttamislaki).

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esitys saattaa jonkin verran vähentää vankeinhoitokustannuksia, koska lainmuutosten voimaantultua Suomen vankiloissa olevia ulkomaalaisia vankeja olisi mahdollisuus nykyistä useammassa tapauksissa siirtää kotivaltioonsa rangaistusta suorittamaan.

Esitykseen sisältyy ehdotus asianajajan määräämisestä avustajaksi Suomessa olevalle tuomitulle tapauksissa, joissa kyse on täytäntöönpanon siirtämisestä ilman tuomitun suostumusta vieraasta valtiosta Suomeen tai Suomesta vieraaseen valtioon. Esityksessä ehdotetaan, että avustajalle suoritettaisiin valtion varoista kohtuullinen palkkio. Palkkiot lisäävät jonkin verran valtion varoista oikeudenkäyntiavustajille suoritettavien korvausten määrää.

Kaiken kaikkiaan valtion talouteen kohdistuvat vaikutukset jäävät suuruusluokaltaan vähäisiksi eikä niitä ole mahdollista tarkemmin arvioida muun muassa sen vuoksi, että epävarmaa on se, missä määrin täytäntöönpanon siirtäminen tulee lainmuutosten seurauksena yleistymään. Niin kuin edellä on selostettu, lainmuutosten voimaantulo ei merkitse sitä, että Suomen vankiloissa olevat ulkomaalaiset vangit automaattisesti siirrettäisiin kotivaltioonsa, vaan siirtäminen edellyttää useiden ehtojen täyttymistä, kuten sitä, että Suomi pääsee asianomaisen vieraan valtion kanssa sopimukseen siirtämisestä.

4.2. Esityksen organisatoriset vaikutukset

Esityksellä on jossain määrin organisatorisia vaikutuksia. Siirtämissä päätösten valmistelu ja muut siirtämissä menettelyyn liittyvät käytännön järjestelyt, kuten viranomaisten välinen yhteydenpito ja asiakirjojen kääntäminen toisen sopimuspuolen tai Euroopan neuvoston viralliselle kielelle, lisäävät jonkin verran

siirtämisestä vastaavan henkilöstön työmäärää. Esityksen ei arvioida aiheuttavan lisähenkilöstön tarvetta.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Esityksestä on järjestetty kuulemistilaisuus, johon ovat oikeusministeriön edustajien lisäksi osallistuneet ulkoasiainministeriön, sisäasiainministeriön, ulkomaalaisviraston, Helsingin hallinto-oikeuden, Helsingin käräjäoikeuden ja Suomen Asianajajaliiton edustajat. Kuulemistilaisuudessa esitysluonnosta yleisesti kannatettiin. Yksittäiset muutosehdotukset on esityksessä mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus muista esityksistä

Kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotetut muutokset liittyvät osaksi Schengenin yleissopimuksesta johtuviin velvoitteisiin. Suomen liittymistä Schengenin sopimukseen koskevassa hallituksen esityksessä (HE 20/1998 vp) pidettiin tarkoituksenmukaisena sitä, että Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luvussa edellytetyt lainsäädäntömuutokset tehtäisiin myöhemmin tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan voimaansaattamisen yhteydessä. Käsitellessään mainittua hallituksen esitystä eduskunnan lakivaliokunta yhtyi tähän näkemykseen ja totesi, että Schengenin yleissopimuksen 68 artiklasta johtuvat lainsäädäntömuutokset on tarkoitus tehdä siinä vaiheessa kun tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirja saatetaan voimaan (LaVL 3/1998 vp).

6.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotetuilla muutoksilla Suomen lainsäädäntö on tarkoitus asiallisesti saattaa sopusointuun tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan sekä Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luvun määrää-

ysten kanssa.

Siltä osin kuin kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotetut muutokset tulisivat sovellettaviksi Suomen ja sellaisten valtioiden välillä, jotka eivät ole lisäpöytäkirjan tai Schengenin yleissopimuksen osapuolia, muutokset eivät liity mainittuihin sopimusvelvoitteisiin. Sopimusvelvoitteista riippumattomia lainmuutoksia olisivat myös pohjoismaiseen yhteistoimintalakiin ja luovuttamislainsäädäntöön ehdotetut muutokset. Perusteita muutosten tarpeellisuudelle on selostettu edellä jaksossa 3 ja jäljempänä yksityiskohtaisten perustelujen pykäläkohtaisissa perusteluissa.

6.3. Muita seikkoja

Säännöksiä rangaistusten täytäntöönpanon siirtämisestä ja rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta on useassa eri laissa: kansainvälisessä ja pohjoismaisessa yhteistoimintalaissa sekä yleisessä ja pohjoismaisessa luovuttamislaisissa. Lait on säädetty eri aikoina ja niissä kussakin on omat menettely- ja oikeusturvasäännöksensä. Pohjoismaisen yhteistoimintalain 8 §:ssä sallitaan Suomen kansalaisen siirtäminen ilman suostumustaan toiseen pohjoismaahan suorittamaan hänelle Suomessa määrättyä vankeusrangaistusta. On kuitenkin selvää, että Suomen kansalaista ei vastoin tahtoaan voida siirtää Suomesta toiseen pohjoismaahan, koska perustuslain 9 §:n 3 momentin säännöksessä kielletään Suomen kansalaisen siirtäminen tai luovuttaminen vastoin tahtoaan toiseen valtioon. Pohjoismaisen yhteistoimintalain voimassaoloaikana Suomen kansalaisia ei ole ilman suostumustaan siirretty Suomesta muihin pohjoismaihin.

Pohjoismaisen yhteistoimintalain mukaiset muutoksenhakusäännökset poikkeavat kan-

sainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotetuista säännöksistä sikäli, että muutoksenhaku sallitaan vain päätöksiin, joilla suostutaan toisessa pohjoismaassa määrätyn vapausrangaistuksen täytäntöönpanoon, ehdollisesti tuomitun tai ehdonalaisesti vapautetun valvonnan järjestämiseen Suomessa. Sitä vastoin muutoksenhakumahdollisuutta ei nykyisin ole oikeusministeriön päätökseen muun muassa silloin, kun henkilö esitetään siirrettäväksi Suomesta toiseen pohjoismaahan vastoin suostumustaan. Lisäksi säännökset tuomitun kuulemisesta ja oikeudenkäyntiavustajan määräämisestä ovat pohjoismaisessa yhteistoimintalaissa kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotettuja säännöksiä rajoitetummat.

Pohjoismaista yhteistoimintalakia on aiheellista tarkistaa ainakin edellä esitettyjen ongelmakohtien osalta. Myös yleisen luovuttamislain menettelysäännöksiä saattaa olla tarpeen tarkistaa. Olisi harkittava muun muassa sitä, tulisiko yleisen luovuttamislain säännös lausunnon pyytämisestä korkeimalta oikeudelta mahdollisesti korvata jälkikäteisellä muutoksenhakumahdollisuudella oikeusministeriön päätökseen siten, että lain oikeusturvasäännökset olisivat yhteneviä kansainvälisen yhteistoimintalain vastaavien säännösten kanssa.

Edellä selostettuja lainmuutoksia ei ole mahdollista tehdä tämän esityksen aikataulun puitteissa, koska Schengenin yleissopimuksen voimaantuloon liittyvien lainsäädäntömuutosten on oltava voimassa viimeistään silloin, kun Schengenin säännöstöä aletaan Suomessa täysimääräisesti soveltaa eli 25 päivänä maaliskuuta 2001.

Pohjoismaisen yhteistoimintalain ja luovuttamislainsäädännön kokonaisuudistus on tarkoitus tehdä myöhemmin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirja

Lisäpöytäkirjan 1 artikla sisältää yleiset määräykset pöytäkirjan tulkinnasta. Artiklan 1 kohdan mukaan pöytäkirjaa tulkitaan tuomittujen siirtosopimuksen tarkoituksen mukaisesti. Siirtosopimuksen määräyksiä sovelletaan siinä määrin kuin ne ovat yhteensopivia pöytäkirjan määräysten kanssa (2 kohta). Tästä seuraa, että tuomittujen siirtosopimuksen määräyksiä sovelletaan niissä tapauksissa, joista lisäpöytäkirjassa ei toisin määrätä.

Lisäpöytäkirjan 2 artikla sisältää määräykset vapausrangaistuksen täytäntöönpanosta ilman tuomitun suostumusta niin sanotussa karttamistapauksessa. Artiklan 1 kohdan mukaan tuomiovaltio voi pyytää täytäntöönpanovaltiota huolehtimaan seuraamuksen täytäntöönpanosta, jos sopimukseen liittyneen valtion kansalainen pyrkii karttamaan seuraamuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista pakenemalla kotivaltioonsa ennen seuraamuksen suorittamista. Se mitä kansalaisella tarkoitetaan, määräytyisi tuomittujen siirtosopimuksen mukaan. Mainitun sopimuksen 3 artiklan 4 kohdan mukaan sopimusvaltio voi Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitettavassa selityksessä määritellä, mitä se omalta osaltaan tarkoittaa "kansalaisella" sopimusta sovellettaessa. Suomi on antanut selityksen, jonka mukaan kansalaisilla tarkoitetaan täytäntöönpanovaltion kansalaisia ja henkilöitä, joilla on kotipaikka täytäntöönpanovaltiossa. Myös useat muut sopimukseen liittyneet valtiot ovat antaneet selityksen, jonka mukaan ne tarkoittavat "kansalaisella" täytäntöönpanovaltion kansalaisten lisäksi täytäntöönpanovaltiossa pysyvästi asuvia henkilöitä. Artiklan 2 kohdassa määrätään, että täytäntöönpanovaltio voi tuomiovaltion pyynnöstä ennen pyyntöön liittyvien asiakirjojen saapumista tai pyyntöä koskevan päätöksen antamista, pidättää tuomitun henkilön tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että tuomittu

henkilö pysyy täytäntöönpanovaltion alueella, kunnes pyyntöä koskeva päätös on annettu. Kohdassa tarkoitettuja turvaamistoimenpiteitä koskevan pyynnön tulee sisältää tuomittujen siirtosopimuksen 4 artiklan 3 kappaleessa mainitut tiedot. Mainitussa sopimusmääräyksessä edellytetään, että tuomiovaltio toimittaa täytäntöönpanovaltiolle tiedot, joista käy ilmi tuomitun nimi sekä syntymäaika ja -paikka, osoite täytäntöönpanovaltiossa, tieto niistä tosiseikoista, joiden perusteella seuraamus on määrätty sekä tiedot seuraamuksen laadusta, kestosta ja täytäntöönpanon alkamisajankohdasta. Edelleen lisäpöytäkirjan 2 artiklan 2 kohdassa määrätään, että tuomitun pidätettynä oleminen ei saa johtaa hänen seuraamuksensa koventamiseen. Artiklan 3 kohdan mukaan tuomitun suostumus ei ole edellytys artiklassa tarkoitettun seuraamuksen täytäntöönpanon siirtämisestä. Lisäpöytäkirjan 3 artiklassa määrätään tilanteesta, jossa tuomittu henkilö on määrätty karkotettavaksi tai muuten maasta poistettavaksi hänelle tuomitun seuraamuksen johdosta (maastapoistamistapaus). Artiklan 1 kohdan mukaan tuomiovaltio ja täytäntöönpanovaltio voivat sopia tuomitun siirtämisestä täytäntöönpanovaltioon ilman tuomitun suostumusta, kun hänelle määrättyyn seuraamukseen tai siihen liittyvään hallinnolliseen päätökseen sisältyy määräys karkottamisesta tai muusta toimenpiteestä, jonka seurauksena tuomittu ei voi jäädä tuomiovaltion alueelle sen jälkeen, kun hänet on vapautettu vankilasta. Artiklan 2 kohdassa edellytetään, että täytäntöönpanovaltio ottaa huomioon tuomitun mielipiteen ennen kuin se antaa suostumuksensa siirtämiseen. Artiklan 3 kohdassa määrätään, että tuomiovaltion tulee antaa täytäntöönpanovaltiolle selitys, joka sisältää tuomitun mielipiteen siirtämisestä (a alakohhta) sekä jäljennös karkotusmääräyksestä tai sitä vastaavaa toimenpidettä koskevasta määräyksestä (b alakohhta).

Artiklan 4 kohdassa määrätään täytäntöönpanovaltioon siirretyn tuomitun koskemattomuudesta. Kohdan mukaan tuomittua ei saa

asettaa syytteesen, tuomita eikä pidättää ennen siirtoa tehdyn muun kuin sen rikoksen seurauksena, josta täytäntöönpantava seuraamus on määrätty. Hänen henkilökohtaista vapauttaan saa muutoin rajoittaa ainoastaan kahdessa tapauksessa. Ensinnäkin se on sallittua tuomiovaltion luvalla. Tuomiovaltion toisaalta tulee antaa lupa, jos rikos, jonka johdosta tuomitun vapautta pyydetään rajoitettavaksi, mahdollistaisi luovuttamisen tuomiovaltion lainsäädännön mukaan tai jos luovuttaminen olisi poissuljettu pelkästään rangaistuksen suuruuden perusteella. Suomessa yleisen luovuttamislain mukaan luovuttamisen edellytyksenä pääsääntöisesti on, että rikoksesta Suomen lain mukaan säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Euroopan unionin jäsenvaltioon kuitenkin voidaan luovuttaa rikoksesta, josta Suomen lainsäädännön mukaan säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta, edellyttäen, että rikoksesta luovuttamista pyytävän valtion lain mukaan voi enimmillään seurata vähintään vuosi vankeutta. Pohjoismaiden välillä luovuttamisen kynnys on matalampi kuin yleisessä luovuttamislaissa säädetään. Niin kuin edellä on todettu, lisäpöytäkirja ei koske Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä tapahtuvia tuomittujen siirtämisiä, vaan niihin sovelletaan pohjoismaista yhteistoimintalakia. Toiseksi tuomitun koskemattomuussuoja lisäpöytäkirjan 3 artiklan 4 kohdan mukaan lakkaa, kun tuomittu, jolla on ollut mahdollisuus lähteä täytäntöönpanovaltion alueelta, ei ole sitä tehnyt 45 päivän kuluessa lopullisesta vapautumisestaan, tai jos hän on palannut asianomaisen valtion alueelle lähdettyään siitä.

Artiklan 5 kohdan mukaan täytäntöönpanovaltio voi 4 kohdan estämättä ryhtyä tarpeellisiin lainsäädäntönsä mukaisiin toimenpiteisiin vanhentumisen oikeudellisten vaikutusten estämiseksi. Artiklan 6 kohdan mukaan valtio voi antaa selityksen, jonka mukaan se ei sovelle 3 artiklaa.

Lisäpöytäkirjan 4 ja 5 artiklassa on määräykset allekirjoittamisesta ja voimaantulosta sekä lisäpöytäkirjaan liittymisestä. Pöytäkirja on avoin Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden lisäksi muille valtioille, jotka ovat allekirjoittaneet tuomittujen siirtosopimuksen. Vastaa-

vasti edellytyksenä lisäpöytäkirjan ratifioinnille on se, että valtio on liittynyt tuomittujen siirtosopimukseen. Lisäpöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun kolme kuukautta on kulunut ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisesta. Lisäpöytäkirjan 6 artiklassa määrätään alueellisesta soveltamisesta. Sen mukaan sopimusvaltio voi lisäpöytäkirjan allekirjoittessaan tai siihen liittyessään määrittää, mihin alueisiin pöytäkirjaa sovelletaan. Pöytäkirjan 7 artiklan mukaan lisäpöytäkirjaa sovelletaan sekä ennen sen voimaantuloa että voimaantulon jälkeen määrättyihin seuraamuksiin. Artiklat 8 ja 9 sisältävät määräykset pöytäkirjan irtisanomisesta sekä pöytäkirjaa koskevista ilmoituksista.

2. Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luku

Schengenin yleissopimuksen III osaston 5 luku sisältää edellä selostettua Euroopan neuvoston lisäpöytäkirjaa vastaavia määräyksiä, joiden mukaan vapausrangaistukseen tuomittu henkilö tulee luvussa määritellyissä tilanteissa voida siirtää kotivaltioonsa suostumuksesta riippumatta vapausrangaistusta suorittamaan. Kuten lisäpöytäkirja, myös Schengenin yleissopimuksen määräykset täydentävät tuomittujen siirtosopimusta (67 artikla).

Schengenin yleissopimuksessa määrätään ainoastaan rangaistuksen karttamistapauksesta. Siten lisäpöytäkirjasta poiketen Schengenin yleissopimukseen ei sisälly määräystä maastapoistettaviksi määrättyjen tuomittujen siirtämisestä. Yleissopimuksen 68 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusvaltio, jonka alueella on annettu toisen sopimusvaltion kansalaiseen kohdistuva vapaudenmenetystä koskeva tuomio tai turvaamistoimenpide, voi pyytää toista sopimusvaltiota, jonka kansalainen tuomittu on, huolehtimaan vapausrangaistuksen täytäntöönpanosta. Edellytyksenä on, että tuomittu on rangaistuksen täytäntöönpanoa karttaakseen paennut kotivaltioonsa. Yleissopimuksen 68 artiklan 2 kohdan mukaan täytäntöönpanovaltio voi ennen pyyntöön tarvittavien asiakirjojen saapumista ottaa tuomitun säilöön tai kohdistaa häneen muita toimenpiteitä varmistaakseen kyseisen henki-

lön pysymisen pyynnön vastaanottaneen sopimusvaltion alueella. Yleissopimuksen 69 artiklassa määrätään, että 68 artiklassa tarkoitettu täytäntöönpanon siirto ei edellytä tuomitun suostumusta. Siirtoon sovelletaan muutoin soveltuvien osin tuomittujen siirtosopimuksen määräyksiä.

3. Lakiehdotusten perustelut

3.1. Laki tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

1 §. Pykälä sisältää tavanomaisen valtiosopimuksen voimaansaattamissäännöksen. Sen mukaan lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut. Niin kuin yleisperusteluissa on todettu, Suomen tarkoituksena ei ole tehdä varaumaa lisäpöytäkirjan 3 artiklaan, jossa määrätään karkotettaviksi tai muuten maastapoistettaviksi määrättyjen tuomittujen siirtämisestä.

Jäljempänä selostetun mukaisesti kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös maastapoistamispäätösten toimittamisesta tiedoksi oikeusministeriölle. Lisäksi kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetussa asetuksessa (22/1987) on säännöksiä muun ohella oikeusministeriön ja vieraan valtion viranomaisen välisestä yhteydenpidosta ja seuraamuksen täytäntöönpanoa koskevassa pyynnössä ilmoitettavista tiedoista sekä tuomitulle tehtävistä ilmoituksista. Erikseen ei ole tarpeen antaa asetusta voimaansaattamislain täytäntöönpanosta.

2 §. Pykälä sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen. Sen mukaan lain voimaantuloa säädettäisiin tasavallan presidentin asetuksella. Lisäpöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2000. Lisäpöytäkirja tulee Suomen ja muiden lisäpöytäkirjaan liittyneiden valtioiden välillä voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun kolme kuukautta on kulunut Suomen ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisesta. Tarkoituksena on, että voimaansaattamislaki tulisi voimaan samanaikaisesti

lisäpöytäkirjan kanssa.

3.2. Laki kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa

3 §. Pykälässä säädetään vieraassa valtiossa määrätyn seuraamuksen täytäntöönpanon edellytyksistä Suomessa. Pykälän 1 momentissa edellytetään ensinnäkin, että tuomio on lainvoimainen ja täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, missä se on annettu (1 kohta). Toiseksi pykälässä säädetään, että teon, josta seuraamus on määrätty, on oltava vastaavissa olosuhteissa tehtynä Suomen lain mukaan rikos (2 kohta). Kolmas edellytys on se, että tuomion antanut valtio on pyytänyt seuraamuksen täytäntöönpanoa Suomessa tai siihen suostunut (3 kohta). Pykälän 2 momentin mukaan vapaudenmenetystä tarkoittavan seuraamuksen täytäntöönpanon edellytyksenä on lisäksi, että tuomittu on Suomen kansalainen tai hänellä on Suomessa kotipaikka sekä että tuomittu on suostunut seuraamuksen täytäntöönpanoon Suomessa.

Yleisperusteluissa selostetuista syistä pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi lisäys, jonka mukaan vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus voitaisiin kahdessa tapauksessa panna Suomessa täytäntöön ilman tuomitun suostumusta. Ensinnäkin täytäntöönpano olisi mahdollista tilanteessa, jossa tuomittu Suomeen pakenamalla tai muuten Suomessa karttaa seuraamuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista (1 kohta). Toiseksi täytäntöönpano olisi sallittua tilanteessa, jossa tuomitulle määrättyyn seuraamukseen tai siihen liittyvään lainvoimaiseen hallinnolliseen päätökseen sisältyy määräys karkottamisesta tai muusta toimenpiteestä, jonka johdosta tuomitun ei sallita jäävän tuomiovaltion alueelle sen jälkeen kun hän on vapautunut vankilasta (2 kohta). Kummassakin kohdassa tarkoitetun siirtämisen edellytyksenä olisi 2 momentin mukaisesti se, että tuomittu on Suomen kansalainen tai hänellä on kotipaikka Suomessa. Ensin mainituissa tapauksissa kyseeseen voisi tulla paitsi vankilasta paennut tuomittu, myös vapaalla jalalla oleva tuomittu, joka ei vielä ole aloittanut vapausrangaistuksen suorittamista. Säännös soveltuisi myös ehdonalaisen vapau-

tensa menettäneeseen tuomittuun, joka jäänsrangaistuksen täytäntöönpanolta välttyäkseen on paennut kotivaltioonsa. Ratkaisevaa olisi se, karttaako tuomittu Suomessa rangaistuksen täytäntöönpanoa tai sen jatkamista. On tarkoituksenmukaista, että säännöksen soveltamisalaa ei rajata niihin tapauksiin, joissa tuomittu on paennut Suomeen nimenomaisesti rangaistuksen täytäntöönpanolta välttyäkseen, vaan mahdollistetaan siirtäminen myös niissä tapauksissa, joissa tuomitulla ei vielä Suomeen saapuessaan ole ollut täytäntöönpanon karttamistarkoitusta, mutta tuomittu Suomessa oleskelun aikana täytäntöönpanolta välttyäkseen päättää olla antamatta suostumustaan täytäntöönpanon siirtoon.

Maastapoistamistapauksissa kyseeseen voisi karkottamismääräyksen lisäksi tulla seuraamukseen sisältyvä tai siihen liittyvä hallinnollinen päätös muusta toimenpiteestä, jonka seurauksena tuomitun ei sallita jäävän tuomiovaltion alueelle sen jälkeen kun rangaistus on suoritettu. Lisäpöytäkirjan selitysmuistion (explanatory report) mukaan 3 artiklassa tarkoitettu siirtäminen voisi tapahtua vasta sen jälkeen, kun kaikki muutoshakukeinot maastapoistamispäätöstä vastaan on käytetty. Maastapoistamispäätöksen lainvoimaisuusvaatimusta voidaan pitää perusteltuna paitsi oikeusturvasyistä, myös sen vuoksi, että edellyttämällä päätöksen lainvoimaisuutta välttyttäisiin ongelmilta, joita voisi aiheutua siinä tapauksessa, että henkilö jo olisi vastoin suostumustaan siirretty täytäntöönpanovaltioon ja myöhemmin ilmenisi, että maastapoistamispäätökselle ei ollut lain mukaisia edellytyksiä. Siten pykälässä lisäpöytäkirjan tarkoitusta vastaavasti edellytettäisiin, että maastapoistamispäätöksen on oltava lainvoimainen.

Yleisperusteluissa esitetyistä syistä ehdotettuja lainmuutoksia ei rajoitettaisi lisäpöytäkirjaan ja Schengenin yleissopimukseen liittyneiden valtioiden tekemiin pyyntöihin, vaan säännökset voisivat tarpeen mukaan tulla sovellettaviksi myös muista valtioista tuleviin pyyntöihin. Niissä tapauksissa, joissa täytäntöönpanopyynnön esittäisi tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen tai sen lisäpöytäkirjan tai Schengenin yleissopimuksen osapuoli tai muu valtio, jonka kanssa

Suomella on sopimus, olisi noudatettava lisäksi sitä, mitä asianomaisessa sopimuksessa määrätään.

5 a §. Yleisperusteluissa selostetuista syistä pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa rangaistuksen täytäntöönpanon karttamistapauksessa tuomittu voitaisiin ottaa säilöön täytäntöönpanon varmistamiseksi, jos valtio, jossa seuraamus on määrätty, sitä pyytää. Säännös vastaisi pääosin yleisen luovuttamislain määräystä säilöön ottamisesta. Siten säilöön ottamisesta päättäisi pidättämiseen oikeutettu virkamies. Mainitut virkamiehet on lueteltu pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 6 §:ssä. Kuten luovuttamismenettelyssä, vieraan valtion pyyntö säilöön ottamisesta voitaisiin tehdä suoraan pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle, jonka tehtyään päätöksen säilöön ottamisesta olisi viipymättä ilmoitettava asiasta sen paikkakunnan käräjäoikeudelle, jossa säilössä pitäminen tapahtuu. Pyyntö olisi mahdollista tehdä joko ennen kirjallisen pyynnön tai siihen liittyvien asiakirjojen saapumista tai asiakirjojen saapumisen jälkeen.

5 b §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin säilöön ottamista koskevan asian käsittelystä käräjäoikeudessa. Säännös vastaisi niin ikään yleisen luovuttamislain vastaavaa säännöstä. Siten säilöön ottamista koskeva asia olisi otettava käsiteltäväksi siinä järjestyksessä kuin vangitsemisvaatimuksen käsittelystä säädetään ja käräjäoikeuden olisi päätettävä, onko säilöön ottaminen pidettävä voimassa. Päätöksestään käräjäoikeuden tulisi heti ilmoittaa oikeusministeriölle.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi viittaus-säännös, jonka mukaan säilöön ottamisesta ja säilössä pitämisestä olisi soveltuvin osin voimassa, mitä vangitsemisesta ja tutkintavankeudesta säädetään. Pakkokeinolain 1 luvun 8—29 §:ssä säädetään vangitsemisesta. Säännöksiä, jotka soveltuvin osin tulisivat noudatettaviksi myös kansainvälisessä yhteistoimintalaissa tarkoitettussa säilöön ottamisessa, olisivat esimerkiksi säännökset vangitsemista koskevan asian ottamisesta tuomioistuimessa käsiteltäväksi kahden viikon välein ja kohtuuttoman vangitsemisen kiellosta. Myös pakkokeinolain mukaiset säännökset muutoksenhausta soveltuisivat kan-

sainvälisessä yhteistoimintalaissa tarkoitettuihin pakkokeinopäätöksiin. Siten käräjäoikeuden päätökseen säilöön ottamisesta olisi määräajasta riippumatta oikeus kannella pakkokeinolain 27 §:ssä säädetyn mukaisesti. Säilössä pitämisestä puolestaan olisi voimassa, mitä tutkintavankeudesta annetussa laissa (615/1974) säädetään.

5 c §. Pykälässä säädettäisiin 5 a §:n nojalla säilöön otetun vapauttamisesta ja säilössä pitämisen enimmäismääräajoista. Siinä tapauksessa, että oikeusministeriö katsoo, että seuraamuksen täytäntöönpanolle Suomessa on este, säilöön otettu olisi heti määrättävä päästettäväksi vapaaksi. Säilöön otettu olisi myös päästettävä vapaaksi, jos oikeusministeriö ei ole 40 päivän kuluessa vastaanottanut täytäntöönpanoa koskevaa pyyntöä eikä siihen liitettäviä asiakirjoja. Määräaika vastaisi rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevassa eurooppalaisessa yleissopimuksessa (SopS 32/1971) määrättyä väliaikaisen säilöönoton enimmäismääräaikaa. Säilöön otettu olisi joka tapauksessa vapautettava viimeistään silloin, kun vapaudenmenetyksen yhteenlaskettu aika Suomessa ja tuomiovaltiossa vastaa aikaa, jonka tuomittu olisi ollut vapautensa menettäneenä, jos seuraamuksen täytäntöönpano olisi tapahtunut asianomaisessa vieraassa valtiossa. Kansainvälisen yhteistoimintalain voimassaoloaikana vakiintunutta käytäntöä vastaavasti tuomittu olisi pääsääntöisesti vapautettava silloin, kun hän Suomen lainsäädännön mukaan pääsisi ehdonalaisen vapauteen. Ehdottoman takarajan vapauttamiselle muodostaisi ajankohta, jolloin tuomittu olisi tullut vapautetuksi asianomaisen vieraan valtion lainsäädännön mukaan. Säännös vastaisi lisäpöytäkirjan 2 artiklan määräystä, jossa edellytetään, että tuomitun säilössäpitämisaika täytäntöönpanovaltiossa ei saa johtaa tuomitun vapaudenmenetysajan pitenemiseen.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettaviksi säännökset vapaudenmenetysajan vähentämisestä Suomessa täytäntöönpanovasta seuraamuksesta rikoslain (39/1889) 3 luvun 11 §:n mukaisesti.

Jäljempänä selostetun mukaan 24 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeusministeriön päätökseen 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa rangaistuksen kart-

tamistapauksissa olisi oikeus hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisessa järjestyksessä. Hallintolainkäyttölain 32 §:n mukaan valitusviranomaisen voi määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi tai antaa muun täytäntöönpanoa koskevan määräyksen. Mainittu lainkohdan nojalla Helsingin hallinto-oikeuden tulisi määrätä tuomittu vapautettavaksi siinä tapauksessa, että oikeusministeriön päätöksestä olisi valitettu ja Helsingin hallinto-oikeus tulisi siihen tulokseen, että edellytyksiä täytäntöönpanoon ilman tuomitun suostumusta ei ole.

5 d §. Pykälässä säädettäisiin siitä, että niissä tapauksissa, joissa tuomittu olisi mahdollista ottaa säilöön, hänet voitaisiin säilöön ottamisen sijasta määrätä matkustuskieltoon. Perusoikeuksien suojan kannalta on tärkeää, että kansainvälisessä yhteistoimintalaissa mahdollistetaan säilöön ottamista vähemmän henkilökohtaista vapautta rajoittavan pakkokeinon käyttö.

Matkustuskiellosta olisi soveltuvin osin voimassa, mitä 5 a—5 c §:ssä säädetään säilöön ottamisesta sekä lisäksi, mitä matkustuskiellosta pakkokeinolaissa säädetään. Matkustuskiellosta säädetään pakkokeinolain 2 luvussa. Kuten vangitulla, matkustuskieltoon määrättyllä olisi pakkokeinolain 2 luvun 10 §:n mukaisesti oikeus määräajasta riippumatta kannella tuomioistuimen antamasta matkustuskieltopäätöksestä.

12 §. Pykälässä säädetään avustajan määräämisestä rangaistuksen muuntamista koskevassa oikeudenkäynnissä. Pykälän sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että se olisi yhtenevä jäljempänä selostetun 23 b §:n kanssa. Siten pykälän 1 momentin mukaan avustaja olisi määrättävä, jollei se ole ilmeisen tarpeeton. Ehdotettua 23 b §:ää vastaavasti avustajaksi olisi määrättävä tuomitun nimeämä asianajaja tai jos tuomittu ei nimeä asianajajaa, muu tehtävään sopiva asianajaja.

Lisäksi voimassaolevan pykälän toinen virke ehdotetaan otettavaksi uudeksi 2 momentiksi. Muutos on perusteltu lähinnä lakiteknisistä syistä, koska jäljempänä selostetun mukaan ehdotetun 24 §:n 1 momentin mukaan oikeusministeriön tekemään päätökseen muun ohella oikeudenkäyntiavustajalle mak-

settavaa palkkiota koskevassa asiassa olisi oikeus hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta.

19 §. Pykälässä säädetään Suomessa tuomitun vankeusrangaistuksen jättämisestä täytäntöönpantavaksi vieraassa valtiossa. Pykälän 1 momentin mukaan seuraamus voidaan jättää täytäntöönpantavaksi vieraassa valtiossa, jos se on lainvoimainen ja vieras valtio on sen täytäntöönpanoa pyytänyt tai siihen suostunut. Jos kyse on vankeusrangaistuksen jättämisestä täytäntöönpantavaksi vieraassa valtiossa, edellytyksenä on 2 momentin mukaan lisäksi, että tuomittu on asianomaisen vieraan valtion kansalainen tai hänellä on kotipaikkansa siinä valtiossa ja että tuomittu on suostunut vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon vieraassa valtiossa.

Yleisperusteluissa esitetyistä syistä pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi lisäys, jonka mukaan Suomessa tuomittu vankeusrangaistus voitaisiin kahdessa tapauksessa jättää täytäntöönpantavaksi asianomaisessa vieraassa valtiossa ilman tuomitun suostumusta. Ensinnäkin siirtäminen olisi mahdollista tilanteessa, jossa tuomittu vieraaseen valtioon pakenemalla tai muuten siellä karttaa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai sen jatkamista (1 kohta). Perusteet olisivat samat kuin vieraasta valtiosta Suomeen tahtuvan täytäntöönpanon siirtämisessä. Toinen tapaus olisi tilanne, jossa tuomittu täytäntöönpantavaksi vieraaseen valtioon jättävän vankeusrangaistuksen tai siihen johtaneen rikoksen johdosta on lainvoimaisella päätöksellä määrätty käännettäväksi tai karkotettavaksi Suomesta (2 kohta). Edellytyksenä olisi se, että käännättämis- tai karkottamispäätöksen yhtenä perusteena on henkilölle määrätty vankeusrangaistus tai siihen johtanut rikos. Käännättämistapauksessa kyse voisi olla ulkomaalaislain 37 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettusta tilanteesta silloin, kun käännättämispäätöksen perustuu henkilölle määrättyyn vankeusrangaistukseen tai siihen johtaneeseen rikokseen. Lisäksi kyseeseen voisi tulla 37 §:n 1 momentin 5 kohdan mukainen tilanne, jossa henkilön voidaan tuomitun vapausrangaistuksen perusteella olettaa syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty ankarampi rangaistus kuin yksi vuosi vankeutta. Käännättäminen voisi perustua

myös ulkomaalaislain 37 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan ulkomaalainen, jolla on Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen perustuva oleskeluoikeus, voidaan käännättää vain yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä kansanterveyteen perustuvasta syystä. Karkottamisen edellytyksenä puolestaan tulisi ulkomaalaislain 40 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan olla, että henkilö on syyllistynyt rikokseen, josta on säädetty rangaistukseksi yksi vuosi vankeutta tai sitä ankarampi rangaistus. Poissuljettua ei olisi myöskään se, että karkottamispäätös olisi annettu ulkomaalaislain 40 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdan tai 3 momentin nojalla. Näistä ensiksi mainitussa lainkohdassa sallitaan pakolaisen karkottaminen yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen perustuvista erityisistä syistä tai jos hänet on tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta ja tuomio on saanut lainvoiman. Viimeksimainitussa säännöksessä lain 37 §:n 3 momentin säännöstä vastaavasti sallitaan karkottaa ulkomaalainen, jolla on Euroopan talousaluetta koskevaan sopimukseen perustuva oleskeluoikeus, vain yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä kansanterveyteen perustuvasta syystä.

Aikaisemmin esitetyin perustein siirtämisen edellytyksenä olisi se, että maastapoistamispäätös on lainvoimainen.

Edellä selostettuja säännöksiä ei sovellettaisi Suomen kansalaiseen. Siten Suomessa vankeusrangaistukseen tuomittu Suomen kansalainen, jolla on kotipaikka vieraassa valtiossa, voisi tulla siirretyksi vain, jos hän siihen suostuu. Rajaus johtuu siitä, että perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan, karkottaa maasta eikä vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan.

Nykyisin Suomessa tuomitun vankeusrangaistuksen jättäminen täytäntöönpantavaksi vieraassa valtiossa on oikeusministeriön harkinnassa. Mitään velvollisuutta esittää täytäntöönpanoa siirrettäväksi oikeusministeriöllä ei myöskään kansainvälisten sopimusten perusteella ole. Myös edellä mainittujen lainmuutosten voimaantultua siirtämisen esittäminen olisi oikeusministeriön harkinnassa. Oikeusministeriön harkintaa rajoitettaisiin erityisesti perustuslain 9 §:n 4 momentin säännös, jonka mukaan ulkomaalaista ei saa karkottaa,

luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Harkitessaan siirtämisesityksen tekemistä oikeusministeriön tulisi erityisesti kiinnittää huomiota vankilaolosuhteisiin täytäntöönpanovaltiossa. Lisäksi harkintaan vaikuttaisi muun muassa se, missä vaiheessa tuomittu täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan todennäköisesti pääsisi ehdonalaan vapauteen. Jos ehdonalaan vapauteen pääsemisen mahdollisuudet täytäntöönpanovaltiossa olisivat oleellisesti heikommat kuin Suomessa, voisi olla kohtuutonta esittää tuomittua siirrettäväksi.

21 §. Pykälän mukaan Suomessa tuomitun seuraamuksen jättämisestä täytäntöönpanotavaksi vieraassa valtiossa päättää oikeusministeriö.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, joka sisältäisi säännöksen 19 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla Suomesta siirretyn tuomituksen koskemattomuudesta (niin sanottu erityissääntö) täytäntöönpanovaltiossa. Säännös vastaisi pääosin yleisen luovuttamislain vastaavaa säännöstä. Tuomittua ei siten ilman oikeusministeriön lupaa saisi täytäntöönpanovaltiossa asettaa syytteeseen tai rangaista muusta ennen siirtämistä tehdystä rikoksesta kuin siitä, josta seuraamus on hänelle määrätty. Kuten yleisessä luovuttamislaissa, koskemattomuussuoja lakkaisi 45 päivän kuluttua siitä, kun tuomitulla on ollut oikeus poistua asianomaisesta vieraasta valtiosta, mutta hän ei ole sitä tehnyt tai on palannut asianomaiseen valtioon sieltä poistuttuaan. Säännös ei koskisi 19 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja rangaistuksen välttämispauksia. Tällöin tuomittu on vapaaehtoisesti mennyt täytäntöönpanovaltioon, jolloin hänen voidaan myös katsoa luopuneen koskemattomuussuojasta siellä. Myöskään lisäpöytäkirja ei mainitusta syystä edellytä erityissäännön noudattamista 2 artiklassa tarkoitetuissa rangaistuksen välttämispauksissa.

Lisäpöytäkirjan 3 artiklassa edellytetään, että tuomiovaltion tulee antaa lupa erityissäännöstä poikkeamiseen, jos rikos, jonka johdosta sitä pyydetään, on tuomiovaltion lainsäädännön mukaan luovuttamiskelpoinen rikos tai jos luovuttaminen on poissuljettu ainoastaan rangaistuksen suuruuden perusteella (3 artiklan 4 kohdan a alakohta). Vastaavaa

säännöstä ei ehdoteta otettavaksi kansainväliseen yhteistoimintalakiin, koska laki voi tulla sovellettavaksi myös suhteessa muihin kuin lisäpöytäkirjaan liittyneisiin valtioihin. Myöskään yleisessä luovuttamislaissa oikeusministeriön harkintavaltaa erityissäännöstä poikkeamisessa ei Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisiä tapauksia lukuunottamatta ole rajoitettu mihinkään määrättyihin rikoksiin.

Tapauksissa, joissa täytäntöönpanoa esitetään siirrettäväksi Suomesta lisäpöytäkirjaan liittyneeseen valtioon, oikeusministeriön tulisi antaa lupa erityissäännöstä poikkeamiseen lisäpöytäkirjan 3 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitetuissa tilanteissa eli kun kyse on Suomen lainsäädännön mukaan luovuttamiskelpoisesta rikoksesta tai rikoksesta, josta luovuttaminen on poissuljettu ainoastaan rangaistuksen suuruuden perusteella.

Niissä tilanteissa, joissa kyse on vieraasta valtiosta Suomeen siirrettävän rangaistuksen täytäntöönpanosta, olisi vastaavasti noudatettava erityissääntöä siten kuin asianomaisen vieraan valtion kanssa tehdyssä sopimuksessa tai siirtämistä koskevassa pyynnössä edellytetään.

23 a §. Kansainvälisessä yhteistoimintalaissa ei ole säännöksiä asianomaisen kuulemisesta oikeusministeriössä käsiteltävässä asiassa. Lakiin ehdotetaan selvyuden vuoksi otettavaksi säännös, jonka mukaan tuomitun kuulemisesta on voimassa, mitä hallintomenettelylaissa (598/1982) säädetään. Hallintomenettelylain 15 §:ssä säädetään asianomaisen kuulemisesta. Pääsääntönä on, että asianomaisista on ennen asian ratkaisemista kuultava. Nykyisessä laissa viittaussäännöksen kirjaamiseen lakiin ei ole ollut tarvetta, koska on selvää, että edellyttämällä tuomitun suostumusta siirtämiseen edellytetään samalla tuomitun kuulemistä. Säännöksen merkitys aktualisoituukin lähinnä tilanteessa, jossa kyse on Suomessa olevalle tuomitulle määrätyn vapausrangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisestä ilman tuomitun suostumusta. Tällöin on tärkeää, että tuomittua kuullaan siirtämisestä ja sen perusteista. Hallintomenettelylain mukaiset kuulemissäännökset soveltuisivat oikeusministeriössä tapahtuvaan kuulemiseen. Käräjäoikeuden käsitellessä lain 5 a—5 d §:ssä tarkoitettua säilöön otta-

mista tai matkustuskiellon määräämistä, säännökset määräytyisivät pakkokeinoasian käsittelyä koskevien säännösten mukaan.

Tuomitun kuulemisen osalta on lisäksi otettava huomioon lisäpöytäkirjan määräykset. Lisäpöytäkirjan 3 artiklan 2 kohdassa ja 3 kohdan a alakohdassa edellytetään, että maastapoistamistapauksessa tuomiovaltion on otettava tuomitun mielipide huomioon ja toimitettava täytäntöönpanovaltiolle selitys, johon tuomitun mielipide sisältyy. Niissä tapauksissa, joissa oikeusministeriölle toimitetusta selityksestä ilmeni, että tuomitun mielipide on jo asianmukaisesti selvitetty asianomaisessa vieraassa valtiossa, kuulemista voitaisiin hallintomenettelylain 15 §:n 2 momentin 1 kohdan nojalla pitää ilmeisen tarpeettomana. Tuomitun mielipiteen asianmukainen selvittäminen edellyttäisi, että tuomittu on esittänyt mielipiteensä siirtämisestä vapaaehtoisesti ja tietoisena siirtämisen oikeudellisista vaikutuksista.

23 b §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa sekä 19 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa tuomitulle tulisi määrätä avustajaksi asianajaja. Kun tuomittuun esitetään kohdistettaviksi pakkokeinoja, tuomitun oikeusturva edellyttää, että hänellä on oikeus saada avustajaksi asianajaja. Myös siinä tapauksessa, että Suomesta karkotettu tai käännytetty esitetään siirrettäväksi ilman suostumustaan vieraaseen valtioon, avustajan määrääminen on perusteltua. Yleisestä luovuttamislaista poiketen kansainväliseen yhteistoimintalakiin ei ehdoteta sisällytettäväksi ehdotonta asianajajakkoa. Rangaistuksen täytäntöönpanon siirtämistilanteisiin ei liity sen laatuista oikeudellista harkintaa kuin luovuttamismenettelyssä. Toisin kuin luovuttamista harkittaessa, rangaistusten täytäntöönpanon siirtämistapauksissa ei tutkita sitä rikosta, josta seuraamus on määrätty, vaan kyse on lähinnä täytäntöönpanovaltion vankilaolosuhteiden selvittämisestä. Ehdotuksen mukaan avustaja olisi määrättävä, jollei avustajan määrääminen ole ilmeisen tarpeetonta. Oikeusturvanäkökohtien voidaan katsoa edellyttävän avustajan määräämistä, kun tuomittuun esitetään kohdistettaviksi pakkokeinoja ja myös muissa tilanteissa, kun tuomittu avustajaa

pyytää. Avustajan määräämistä olisi pidettävä ilmeisen tarpeettomana siinä tapauksessa, että tuomittu vastustaa avustajan määräämistä eikä tuomitun oikeusturvan ole muutoin katsottava edellyttävän avustajan määräämistä. Oikeusturvanäkökohdat puoltaisivat avustajan määräämistä esimerkiksi silloin, jos on aihetta olettaa, että tuomittu ei ymmärrä asian merkitystä.

Avustajan määräämisvelvollisuus ei koski niitä tilanteita, joissa tuomittu on vapautensa menettäneenä vieraassa valtiossa eli tapauksia, joissa kyse on vieraaseen valtioon paenneesta tuomitusta tai vieraasta valtiosta Suomeen karkotettavaksi määrätystä tuomitusta. Tällöin oikeus oikeudenkäyntiavustajaan määräytyisi asianomaisessa vieraassa valtiossa voimassaolevien säännösten mukaan.

Ehdotetun säännöksen mukaan oikeudenkäyntiavustajaksi olisi määrättävä tuomitun nimeämä asianajaja tai jos tuomittu ei nimeä asianajajaa, muu tehtävään sopiva asianajaja. Avustajan määräisi oikeusministeriö. Säilöönottoa, matkustuskieltoa tai muutoksenhakua koskevaa asiaa käsiteltäessä avustajan määräisi asiaa käsittelevä tuomioistuin.

Pykälän 2 momentin mukaan avustajalla olisi lain 12 §:ää vastaavasti oikeus saada valtion varoista laskun perusteella kohtuullinen korvaus, jonka suorittaisi oikeusministeriö.

24 §. Voimassa olevan pykälän mukaan oikeusministeriön kansainvälisen yhteistoimintalain nojalla antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Kun oikeusministeriö tekee päätöksen Suomessa olevalle tuomitulle määrätyn vapausrangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisestä ilman tuomitun suostumusta, voidaan oikeusturvanäkökohtien katsoa edellyttävän, että ministeriön päätökseen on muutoksenhakuoikeus. Sen vuoksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentin mukaan oikeusministeriön 3 §:n 2

momentin 1 kohdan sekä 19 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla tekemistä päätöksistä olisi oikeus valittaa siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Ehdotuksen mukaan muutoksenhakuoikeus ei koskisi 3 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja maastapoistamistapauksia eikä 19 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja karttamistapauksia. Näistä ensin mainituissa tapauksissa kyse olisi vieraassa valtiossa tuomitusta henkilöstä, joka Suomeen täytäntöönpantavaksi siirrettävän vapausrangaistuksen vuoksi on määrätty vieraasta valtiosta karkotettavaksi tai muuten maasta poistettavaksi. Siten kyseeseen voisi tulla Suomen kansalainen tai henkilö, jolla on kotipaikka Suomessa ja joka esimerkiksi kansainvälisten takaisinottoa käsittelevien sopimusten perusteella on määrätty palautettavaksi Suomeen. Näissä tapauksissa oikeusministeriön harkintavalta olisi hyvin rajoitettu, koska kyse olisi henkilöstä, joka joka tapauksessa vapausrangaistuksen vieraassa valtiossa suoritettuaan palautettaisiin Suomeen. Suomen kansalaisen kohdalla oikeusministeriön harkintavaltaa rajoittaisi vielä Suomen perustuslain 9 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan. Toisaalta näissä tapauksissa tuomitun mahdolliset siteet tuomiovaltion yhteiskuntaan jo on selvitetty asianomaisessa vieraassa valtiossa maastapoistamispäätöksen yhteydessä sekä päätettäessä siellä seuraamuksen esittämisestä täytäntöönpantavaksi Suomessa. Lisäksi tuomitulla on ollut asianomaisen vieraan valtion lainsäädännön mukaiset oikeussuojakeinot käytettävissään. Siten tuomitun oikeusturva ei edellytä muutoksenhakumahdollisuuden sallimista 3 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla tehtyihin päätöksiin.

Lain 19 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa kyse olisi vieraaseen valtioon paenneelle tai siellä muuten rangaistusta karttavalle henkilölle määrätyn rangaistuksen jättämisestä täytäntöönpantavaksi asianomaisessa vieraassa valtiossa. Kysymys olisi siis henkilöstä, joka on paennut tai muuten vapaaehtoisesti mennyt asianomaiseen vieraaseen valtioon. Sen, että henkilö on omaloitteisesti siirtynyt Suomen oikeudenkäytövallan ulkopuolelle, voidaan katsoa vähentävän tarvetta muutoksenhakumahdollisuu-

den edellyttämiseen Suomessa. Toisaalta tuomitulla olisi tässäkin tapauksessa käytettävissään asianomaisen vieraan valtion lainsäädännön mukaiset oikeussuojakeinot siellä tehtyjä päätöksiä kohtaan. Siten tuomitun oikeusturva ei edellytä, että oikeusministeriön päätökseen olisi Suomen lain mukaan muutoksenhakuoikeus.

Oikeusministeriön päätökseen olisi muutoksenhakuoikeus lisäksi 12 §:n 2 momentissa ja 23 b §:n 2 momentissa tarkoitetuissa oikeudenkäyntiavustajalle maksettavaa palkkiota koskevassa asiassa. Lisäksi oikeusturvavasyistä muutoksenhakuoikeus ulottuisi 23 b §:n 1 momentin nojalla tehtyyn oikeusministeriön päätökseen, jolla oikeudenkäyntiavustajan määrääminen on evätty.

Niissä tapauksissa, joissa tuomioistuin tekee kansainvälisessä yhteistoimintalaissa tarkoitettua päätöksen oikeudenkäyntiavustajan määräämisen epäamisestä, muutoksenhaku määräytyisi sen mukaan, mitä muutoksenhakuoikeudenkäyntiavustajien määräämisen päätökseen säädetään. Lain 12 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa päätökseen tekee aina tuomioistuin. Sitä vastoin 23 b §:n 1 momentissa säädettyissä tapauksissa myös oikeusministeriö voi edellä selostetun mukaisesti päättää oikeudenkäyntiavustajan määräämisestä.

Ehdotuksen mukaan muutoksenhakutuomioistuin olisi kaikissa pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa Helsingin hallinto-oikeus, joka toimii valitusviranomaisena myös monissa ulkomaalaislain säännöksiin perustuvissa asioissa ja jolla on asiantuntemusta paitsi pakolaisoikeudesta, myös kansainvälisten ihmisoikeuselinten oikeuskäytännöstä sekä vieraiden valtioiden olosuhteista. Näiden kysymysten tunteminen on tärkeää myös täytäntöönpanon siirtämistapauksia käsiteltäessä.

Asian luonteesta johtuen täytäntöönpanon siirtämispyyntö tulee voida käsitellä nopeasti. Jotta valitusmenettely ei kohtuuttomasti pitkittäisi siirtämismenettelyä, pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan valitus olisi käsiteltävä kiireellisenä.

Valitus käsiteltäisiin hallintolainkäyttölain mukaisessa järjestyksessä. Siten esimerkiksi valituksen vaikutus täytäntöönpanoon mää-

räytyisi hallintolainkäyttölain 31 §:n mukaan. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan pääsääntönä on, että päätöstä ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Pykälän 2 momentin mukaan päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana muun muassa silloin, jos päätös luonteeltaan on sellainen, että se on heti pantava täytäntöön. Tapauksessa, jossa kyse olisi Suomessa kiinniotetulle tuomitulle määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanosta Suomessa, päätöksen voidaan luonteeltaan katsoa edellyttävän sen välitöntä täytäntöönpanoa. Sitä vastoin tilanteessa, jossa kyse olisi Suomesta karkotettavaksi tai käännettäväksi määrätyn tuomitun siirtämisestä vieraaseen valtioon, päätöksen paneminen täytäntöön lainvoimaa vailla olevana, voisi myöhemmin johtaa tilanteeseen, jossa täytäntöönpanovaltioon siirretty henkilö jouduttaisiin palauttamaan Suomeen, jos muutoksenhakutuomioistuimien katsoisi, että edellytyksiä täytäntöönpanon siirtämiseen vastoin tuomitun suostumusta ei ollut. Mahdollisesta palauttamisesta aiheutuvien ongelmien välttämiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että siirtämistoimenpiteisiin ei ryhdyttäisi, ennen kuin oikeusministeriön päätös on lainvoimainen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edelleen siitä, että Helsingin hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta. Muutoksenhaun rajoittaminen yhteen oikeusasteeseen on perusteltua ensinnäkin siitä syystä, että siirtämisasioiden käsittely ei kohtuuttomasti viivästyisi. Myöskään oikeusturvanäkökohdat eivät välttämättä edellytä muutoksenhaun sallimista korkeimpaan hallinto-oikeuteen, sillä tuomitulla on jo ollut mahdollisuus saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Pykälän 2 momentissa olisi muutoksenhakua muilta osin rajoittava säännös. Siten oikeusministeriön tekemään päätökseen muissa kansainvälisessä yhteistoimintalaissa tarkoitetuissa asioissa ei olisi oikeutta hakea valittamalla muutosta.

24 a §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan viranomaisen, joka ulkomaalaislain säännösten nojalla tekee päätöksen käännättämisestä tai karkottamisesta henkilölle tuomitun ehdotoman vankeusrangaistuksen perusteella, tu-

lisi toimittaa oikeusministeriölle jäljennös käännättämis- tai karkottamis päätöksestä. Mainittujen maastapoistamis päätösten perusteita on selostettu edellä 19 §:n 2 momenttiin ehdotettuja muutoksia käsittelevässä jaksossa. Päätöksen käännättämisestä tekee useimmiten ulkomaalaisvirasto, joka myös päättää karkottamisesta. Ulkomaalaislain 39 §:n mukaan käännättämisestä voi päättää myös poliisi- tai passintarkastusviranomaisen asianomaisen ministeriön antaminen ohjeiden mukaan. Sisäasiainministeriö on antanut ohjeet päätöksenteosta käännättämisestä ja karkottamisesta koskevassa asiassa (5/011/99). Ohjeiden mukaan passintarkastusviranomaisen ja poliisin tulee aina laatia esitys käännättämisestä ulkomaalaisvirastolle tapauksissa, joissa harkitaan tarpeelliseksi asettaa ulkomaalaiselle maahantulokiello. Maahantulokiello yleensä määrätään rikosperusteisesta käännättämisestä päätettäessä. Siten kansainvälisessä yhteistoimintalaissa tarkoitetuissa tapauksissa kyse olisi käytännössä ensimmäisessä asteessa ulkomaalaisviraston tekemistä käännättämis päätöksistä. Siinä tapauksessa, että käännättämis- tai karkottamis päätöksestä on valitettu, asianomaisen hallinto-oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden tulisi ehdotetun pykälän mukaan toimittaa päätösjäljennös suoraan oikeusministeriölle. Ehdotettu säännös on tarpeen, jotta oikeusministeriöllä olisi tiedot niistä tuomituista, joita se voi esittää kansainvälisen yhteistoimintalain 19 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla siirrettäviksi vieraaseen valtioon. Nykyisin oikeusministeriön vankeinhoito-osasto ei saa ulkomaalaisvirastolta tietoa käännetyistä tai karkotetuista vangeista.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös, jonka mukaan oikeusministeriö toimittaisi ulkomaalaisvirastolle jäljennökset kansainvälisen yhteistoimintalain 19 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla tekemistään päätöksistä. On tärkeää, että myös ulkomaalaisvirasto, joka käsittelee muun ohella ulkomaalaisten maastapoistamisasiat, saa vastaavasti tiedot niistä tapauksista, joissa henkilö on päätetty karkottamis- tai käännättämis päätöksen seurauksena siirtää vieraaseen valtioon vankeusrangaistusta suorittamaan.

3.3. Laki Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa

5 a §. Pykälään ehdotetaan yleisperusteluissa esitetyistä syistä otettavaksi säännös, joka mahdollistaisi sen, että niissä tapauksissa, joissa Islannissa, Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa tuomittu henkilö Suomeen pakenemalla tai muuten Suomessa karttaa vapausrajoitusten täytäntöönpanoa tai sen jatkamista, hänet voitaisiin täytäntöönpanon varmistamiseksi ottaa säilöön, jos valtio, jossa seuraamus on määrätty, sitä pyytää. Sisältyneenä säännös vastaisi edellä selostettua kansainvälisen yhteistoimintalain 5 a §:ää.

5 b §. Pykälä sisältäisi kansainvälisen yhteistoimintalain 5 b §:ää vastaavat säännökset säilöönottamista koskevan asian käsittelystä käräjäoikeudessa.

5 c §. Pykälässä säädettäisiin kansainvälisen yhteistoimintalain 5 c §:ää vastaavasti säilöönottotun vapauttamisesta ja vapaudenmenetyksen enimmäismääräajoista.

5 d §. Pykälä sisältäisi kansainvälisen yhteistoimintalain 5 d §:ää vastaavan säännöksen, jonka mukaan tuomittu voitaisiin säilöön ottamisen sijasta määrätä matkustuskieltoon.

5 e §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös oikeudenkäyntiavustajan määräämisestä tuomitulle, kun häneen esitetään kohdistettavaksi 5 a tai 5 d §:ssä tarkoitettuja pakkokeinoja. Oikeudenkäyntiavustajan määräisi pakkokeinoasiaa käsittelevä tuomioistuin. Muilta osin pykälä vastaisi edellä selostettua kansainvälisen yhteistoimintalain 23 b §:ää.

Pohjoismaiseen yhteistoimintalakiin ei tässä esityksessä ehdoteta otettavaksi säännöstä oikeudenkäyntiavustajasta muissa tilanteissa. Niin kuin yleisperustelujen jaksossa 6.3. on selostettu, pohjoismaista yhteistoimintalakia on muun ohella oikeusturvasäännöksiä koskevilta osin tarkoitus tarkistaa myöhemmin. Tässä yhteydessä harkittaisiin myös sitä, tulisiko pohjoismaiseen yhteistoimintalakiin sisällyttää kansainvälistä yhteistoimintalakia vastaava säännös oikeudenkäyntiavustajan määräämisestä. Myös muutoksenhakukysymyksiin on tarkoitus palata myöhemmin pohjoismaisen yhteistoimintalain kokonaisuudis-

tuksen yhteydessä.

3.4. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta

31 a §. Pykälään ehdotetaan yleisperusteluissa esitetyistä syistä otettavaksi säännös, jonka mukaan niissä tapauksissa, joissa henkilö voidaan yleisen luovuttamislain mukaan ottaa säilöön, hänet voitaisiin säilöönottamisen sijasta määrätä matkustuskieltoon. Mahdollisuus matkustuskiellon määräämiseen koskisi siten ensinnäkin tilannetta, jossa luovutettavaksi pyydetty henkilö tutkinnan edistämiseksi ja luovuttamisen varmistamiseksi yleisen luovuttamislain 19 §:n nojalla otetaan säilöön ja toiseksi lain 31 §:n mukaista tapausta, jossa vieraassa valtiossa etsintäkuulutettu henkilö otetaan säilöön ennen kuin pyyntö hänen luovuttamisestaan on tullut.

Matkustuskiellosta olisi soveltuvin osin voimassa, mitä matkustuskiellosta pakkokeinolaissa ja säilöön ottamisesta yleisessä luovuttamislaisissa säädetään. Sovellettaviksi tulevia pakkokeinolain säännöksiä on selostettu edellä kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotettuja muutoksia käsittelevässä jaksossa.

3.5. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä

19 e §. Lakiin ehdotetaan yleisperusteluissa esitetyistä syistä otettavaksi säännös siitä, että niissä tapauksissa, joissa henkilö voidaan pohjoismaisen luovuttamislain mukaan ottaa säilöön, hänet voitaisiin säilöönottamisen asemesta määrätä matkustuskieltoon. Säilöön ottamista vastaavasti matkustuskielto olisi mahdollista määrätä sekä ennen luovuttamispyyntöön saapumista etsintäkuulutuksen perusteella että pyynnön saapumisen jälkeen tutkinnan edistämiseksi ja luovuttamisen varmistamiseksi.

Yleiseen luovuttamislakiin ehdotettua säännöstä vastaavasti matkustuskiellosta olisivat soveltuvin osin voimassa pohjoismaisen luovuttamislain säännökset säilöön ottamisesta sekä lisäksi, mitä matkustuskiellosta säädetään pakkokeinolaissa.

4. Voimaantulo

Tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000. Suomen ja muiden lisäpöytäkirjaan liittyneiden valtioiden välillä lisäpöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta hyväksymiskirjan talletuspäivästä.

Lisäpöytäkirjan voimaansaattamislaki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti lisäpöytäkirjan kanssa.

Muut lait ehdotetaan tulemaan voimaan heti, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Niin kuin yleisperusteluissa on todettu, kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotettujen muutosten tulee olla voimassa viimeistään 25 päivänä maaliskuuta 2001, jolloin Schengenin yleissopimusta on tarkoitus alkaa soveltaa pohjoismaissa.

5. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan tämä perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen määräys on perustuslakivaliokunnan kannan mukaan luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai

sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp ja PeVL 12/2000 vp).

Lisäpöytäkirjan 2 artikla koskee sellaisia tuomiovaltiosta toisen sopimuspuolen alueelle paenneita henkilöitä, jotka ovat jonkin sopimuspuolen kansalaisia. Artiklan mukaan tuomiovaltio voi tällaisissa tapauksissa pyytää toista sopimuspuolta huolehtimaan seuraamuksen täytäntöönpanosta. Artiklan 2 kappaleen mukaan täytäntöönpanovaltio voi jo ennen tuomiovaltion pyyntöä koskevan päätöksen saamista myös pidättää tuomitun henkilön tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin hänen pysyttämisekseen täytäntöönpanovaltion alueella. Tuomitun suostumus ei ole edellytyksenä täytäntöönpanon siirtämiselle.

Lisäpöytäkirjan 3 artikla koskee tuomittuja henkilöitä, jotka on määrätty karkotettaviksi. Tällaisten henkilöiden osalta tuomiovaltio ja täytäntöönpanovaltio voivat artiklassa tarkemmin määritellyissä tapauksissa sopia tuomitun henkilön siirtämisestä täytäntöönpanovaltioon ilman tuomitun suostumusta.

Molempien artiklojen tarkoituksena on mahdollistaa se, että tuomittu ja jo vapautensa menettänyt henkilö voidaan siirtää suorittamaan vapausrangaistustaan toiseen sopimusvaltioon. Perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa vastoin tahtoaan siirtää toiseen maahan. Artiklat voisivat kuitenkin tulla sovellettaviksi ulkomaalaiseen, joka siirretään toisesta sopimusvaltiosta Suomeen vapausrangaistustaan suorittamaan, tai ulkomaalaiseen, joka siirretään Suomesta toiseen sopimusvaltioon. Ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella Suomessa säädetään perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan lailla. Tuomittujen siirtämisestä säädetään Suomessa lailla. Pohjoismaiden osalta on voimassa pohjoismainen yhteistoimintalaki. Muiden valtioiden osalta asiasta säädetään kansainvälisessä yhteistoimintalaissa. Lisäpöytäkirjan 2 ja 3 artikla kuuluvat edellä mainituilla perusteilla lainsäädännön alaan.

Lisäpöytäkirjan 3 artiklan 2 kappale sisältää määräykset tuomitun henkilön mielipiteen huomioon ottamisesta sovellettaessa 3 artiklan 1 kappaletta. Artiklan 4 kappaleessa puolestaan määrätään siirretyn henkilön suojasta muista kuin täytäntöönpanotavasta olevis-

ta, ennen siirtoa tehdyistä rikoksista johtuvia oikeudenkäyntejä, tuomioita tai pidätyksiä vastaan. Tätä suojaa koskevasta poikkeuksesta määrätään artiklan 5 kappaleessa. Perustuslain 7 §:n 3 momentin viimeisen virkkeen mukaan vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla. Lisäpöytäkirjan 3 artiklan 2, 4 ja 5 kappale kuuluvat lainsäädännön alaan myös tällä perusteella.

Lisäpöytäkirjan 7 artiklassa määrätään sen ajallisesta soveltamisesta. Artiklan mukaan pöytäkirjaa sovelletaan sekä ennen sen voimaantuloa että voimaantulon jälkeen määrättyihin seuraamuksiin. Koska artikla vaikuttaa pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten ajalliseen soveltamiseen, myös tämä artikla kuuluu lainsäädännön alaan.

Lisäpöytäkirjan 1 artiklassa määrätään pöytäkirjan sanojen ja ilmausten tulkinnasta sekä sen suhteesta tuomittujen siirtämisestä tehtyyn yleissopimukseen. Tällaiset määräykset vaikuttavat lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten soveltamiseen ja kuuluvat tämän vuoksi lainsäädännön alaan.

6. Säättämisjärjestys

Kansainvälisen yhteistoimintalain mukaan vapausrangaistuksen täytäntöönpanon siirtäminen Suomesta vieraaseen valtioon tai vieraasta valtiosta Suomeen ei ole mahdollista ilman tuomitun suostumusta. Pohjoismaiden välillä siirto sen sijaan on pohjoismaisen yhteistoimintalain mukaan mahdollinen myös ilman tuomitun suostumusta. Lisäpöytäkirjan voimaansaattaminen merkitsisi sitä, että vapausrangaistuksen täytäntöönpano voitaisiin tietyissä tilanteissa siirtää ilman tuomitun suostumustakin. Tätä tarkoittavat muutokset ehdotetaan tehtäviksi kansainväliseen yhteistoimintalakiin.

Perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Tämän vuoksi kansainvälisen yhteistoimintalain 19 §:n 2 momentissa ehdotetaan Suomen kansalaiset rajattaviksi niiden henkilöiden piiriin ulkopuolelle, joiden osalta vapausrangaistuksen täytäntöönpanon siirtäminen Suomesta vieraaseen valtioon voi tulla kyseeseen ilman tuomitun suostumusta.

Perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ul-

komaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla. Näin ollen muun kuin Suomen kansalaisen vapausrangaistus voidaan siirtää täytäntöön pantavaksi vieraaseen valtioon myös ilman henkilön suostumusta. Kansainvälisen yhteistoimintalain 19 §:n 2 momenttia sovellettaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon perustuslain 9 §:n 4 momentin toinen virke, jonka mukaan ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Päätöksen rangaistuksen täytäntöönpanon siirtämisestä tekisi oikeusministeriö. Harkinnassa tulisi kiinnittää erityistä huomiota sen valtion vankilaolosuhteisiin, johon täytäntöönpano aiotaan siirtää.

Kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset, joilla taattaisiin henkilön oikeusturva oikeusministeriössä käsiteltävässä siirtoasiassa. Ehdotetun 23 a §:n mukaan tuomitun kuulemisesta on voimassa, mitä hallintomenettelylaissa säädetään. Henkilön oikeus tulla kuulluksi, kun häntä koskevia päätöksiä tehdään, kuuluu keskeisiin oikeusturvatakeisiin (PeVL 16/2000 vp). Oikeus tulla kuulluksi on nimenomaisesti mainittu perustuslain 21 §:n 2 momentissa osana hyvän hallinnon takeita. Myös henkilön mahdollisuus saada asiantuntevaa oikeudellista apua on keskeinen oikeussuojan elementti, vaikka sitä ei olekaan perustuslain 21 §:ssä erikseen mainittu. Ehdotetun 23 b §:n mukaan tuomitulle henkilölle olisi määrättävä avustajaksi asianajaja avustamaan häntä asiassa, joka koskee kansainvälisen yhteistoimintalain 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa ja 19 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua rangaistuksen täytäntöönpanon siirtämistä. Avustaja voitaisiin jättää määräämättä vain, jos se olisi ilmeisen tarpeetonta. Avustajan määräämisen epäämistä koskevaan päätökseen olisi oikeus hakea muutosta valittamalla. Avustajalla olisi puolestaan oikeus hakea valittamalla muutosta hänelle määrättyyn palkkioon.

Kun henkilölle tuomitun vapausrangaistuksen täytäntöönpanon siirtäminen tulee kansainväliseen yhteistoimintalakiin ehdotetun muutoksen mukaan tietyissä tapauksissa mahdolliseksi ilman hänen suostumustaan, on tärkeää, että hänellä on mahdollisuus va-

littaa päätöksestä. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Ehdotetulla 24 §:n säännöksellä osaltaan turvattaisiin näiden perustuslaissa taattujen oikeuksien toteutuminen. Valitus oikeusministeriön päätöksestä tehtäisiin Helsingin hallinto-oikeuteen, jossa asia olisi käsiteltävä kiireellisenä.

Sekä kansainväliseen yhteistoimintalakiin että pohjoismaiseen yhteistoimintalakiin otettaisiin säännökset, joiden nojalla tuomittu voitaisiin täytäntöönpanon varmistamiseksi ottaa säilöön. Säilöön otetun asia käsiteltäisiin käräjäoikeudessa kiireellisenä samassa järjestyksessä kuin vangitsemisvaatimus. Säilössä pitämisestä olisi soveltuvin osin voimassa, mitä vangitsemisesta ja tutkintavankeudesta säädetään. Näin ollen vapautensa menettäneen oikeudet turvattaisiin säilöissäpidon aikana edellä mainittuja menettelyjä koskevien lakien mukaisesti, ja ehdotettujen säännösten nojalla toteutetut vapaudenmenetykset olisivat perustuslain 7 §:n 3 momentissa edellytetyllä tavalla saatettavissa tuomioistuimen tutkittavaksi.

Pohjoismaisen yhteistoimintalain 5 e §:n mukaan säilöön ottamista tai matkustuskieltoa koskevassa asiassa tuomitulla olisi perustuslain 21 §:n mukaisten oikeusturvavaatimusten täyttämiseksi oikeus saada avustajaksi asianajaja. Vastaavan tyyppinen säännös sisältyy kansainvälisen yhteistoimintalain 12 §:n 1 momenttiin.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotus laiksi tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta samoin kuin muutkin esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 18 päivänä joulukuuta 1997 tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan.

Koska lisäpöytäkirjaan sisältyy lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi lisäpöytäkirjan voimaansaattamislaki.

Samalla annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki**tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Strasbourgissa 18 päivänä joulukuuta 1997 tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa

sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

2.

Laki**kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa 16 päivänä tammikuuta 1987 annetun lain (21/1987) 3 §:n 2 momentti, 12 §, 19 §:n 2 momentti ja 24 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 2 momentti ja 19 §:n 2 momentti laissa 9/1994, sekä

lisätään lakiin uusi 5 a—5 d §, 21 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 9/1994, uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 23 a, 23 b ja 24 a § seuraavasti:

3 §
Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus voidaan 1 momentin mukaisesti panna täytäntöön Suomessa, jos tuomittu on Suomen kansalainen tai hänellä on kotipaikkansa täällä ja tuomittu on suostunut siihen. Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus voidaan

kuitenkin panna täytäntöön Suomessa ilman tuomitun suostumusta, jos:

- 1) tuomittu Suomeen pakenemalla tai muuten Suomessa karttaa seuraamuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista; tai
- 2) seuraamukseen tai siitä johtuvaan lainvoimaiseen hallinnolliseen päätökseen sisältyy määräys karkottamisesta tai muusta toi-

menpiteestä, jonka seurauksena tuomitun ei vankilasta vapautumisensa jälkeen sallita jäävän sen valtion alueelle, jossa seuraamus on määrätty.

5 a §

Täytäntöönpanon varmistamiseksi pidättämiseen oikeutettu virkamies voi 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa ottaa tuomitun säilöön, jos valtio, jossa seuraamus on määrätty, sitä pyytää. Mainitun pyynnön voi vieraan valtion viranomainen tehdä suoraan pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle. Säilöön ottamisesta on viipymättä ilmoitettava sen paikkakunnan käräjäoikeudelle, jossa säilössä pitäminen tapahtuu, sekä asianomaiselle syyttäjälle ja oikeusministeriölle.

5 b §

Saatuun ilmoituksen säilöön ottamisesta käräjäoikeuden on kiireellisesti otettava asia käsiteltäväkseen siinä järjestyksessä kuin vangitsemisvaatimuksen käsittelystä säädetään ja päätettävä, onko toimenpide pysyttävä voimassa. Päätöksestään käräjäoikeuden on heti ilmoitettava oikeusministeriölle.

Säilöön ottamisesta ja säilössä pitämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä vangitsemisesta ja tutkintavankeudesta pakkokeinoissa ja tutkintavankeudesta annetussa laissa (615/1974) säädetään.

5 c §

Jos oikeusministeriö katsoo, että seuraamuksen täytäntöönpanolle on olemassa este, sen on määrättävä säilöön otettu heti päästettäväksi vapaaksi. Säilöön otettu on myös päästettävä vapaaksi, jollei oikeusministeriö ole vastaanottanut täytäntöönpanoa koskevaa pyyntöä ja siihen liitettäviä asiakirjoja 40 päivän kuluessa säilöön ottamisesta. Säilöön otettu on päästettävä vapaaksi viimeistään silloin, kun vapaudenmenetyksen yhteenlaskettu aika Suomessa ja valtiossa, jossa seuraamus on määrätty, vastaa aikaa, jonka tuomittu olisi ollut vapautensa menettäneenä, jos seuraamus olisi pantu täytäntöön asianomaisessa vieraassa valtiossa.

Vapaudenmenetystä vastaava aika on vähennettävä täytäntöönpantavasta seuraamuk-

sesta rikoslain (39/1889) 3 luvun 11 §:n mukaisesti.

5 d §

Tuomittu voidaan säilöön ottamisen sijasta määrätä matkustuskieltoon. Matkustuskielosta on soveltuvin osin voimassa, mitä siitä säädetään pakkokeinolaissa ja mitä säilöön ottamisesta säädetään tässä laissa.

12 §

Tuomioistuimen on määrättävä asianajaja edustamaan tai avustamaan tuomittua seuraamuksen muuntamista koskevassa oikeudenkäynnissä, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. Avustajaksi on määrättävä tuomitun nimeämä asianajaja tai jos tuomittu ei nimeä asianajajaa, muu tehtävän sopiva asianajaja.

Oikeusministeriö suorittaa valtion varoista laskun perusteella asianajajalle tästä tehtävästä kohtuullisen korvauksen.

19 §

Suomessa tuomittu vankeusrangaistus voidaan 1 momentin mukaisesti jättää täytäntöönpantavaksi vieraassa valtiossa, jos tuomittu on asianomaisen vieraan valtion kansalainen tai hänellä on kotipaikkansa siinä valtiossa ja tuomittu on suostunut siihen. Muulle kuin Suomen kansalaiselle Suomessa tuomittu vankeusrangaistus voidaan kuitenkin jättää täytäntöönpantavaksi asianomaisessa vieraassa valtiossa ilman tuomitun suostumusta, jos:

1) tuomittu vieraaseen valtioon pakenemalla tai muuten siellä karttaa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista; tai

2) tuomittu edellä tarkoitettun vankeusrangaistuksen tai siihen johtaneen rikoksen johdosta lainvoimaisella päätöksellä on määrätty käännytettäväksi tai karkotettavaksi Suomesta.

21 §

Oikeusministeriön on asetettava 19 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettun siirtämisen ehdoksi se, ettei tuomittua saa asianomaisessa vieraassa valtiossa asettaa ilman oikeus-

ministeriön lupaa syytteeseen tai rangaista muusta ennen siirtämistä tehdystä rikoksesta kuin siitä, josta seuraamus on hänelle Suomessa määrätty, paitsi siinä tapauksessa, ettei tuomittu ole poistunut asianomaisesta vierasta valtiosta 45 päivän kuluessa sen jälkeen kun estettä siihen ei enää ollut tai hän on sinne palannut sieltä poistuttuaan.

23 a §

Tuomitun kuulemisesta on voimassa, mitä hallintomenettelylaissa (598/1982) säädetään.

23 b §

Tuomitulle on määrättävä asianajaja avustajaksi 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa ja 19 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun asian käsittelyssä, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. Avustajaksi on määrättävä tuomitun nimeämä asianajaja tai jos tuomittu ei nimeä asianajajaa, muu tehtävään sopiva asianajaja. Säilöön ottamista, matkustuskiellon määräämistä tai muutoksenhakua koskevan asian käsittelyssä avustajan määrää tuomioistuin ja muussa tapauksessa oikeusministeriö.

Oikeusministeriö suorittaa valtion varoista laskun perusteella asianajajalle tästä tehtävästä kohtuullisen korvauksen.

24 §

Oikeusministeriön 3 §:n 2 momentin 1

kohdan, 12 §:n 2 momentin, 19 §:n 2 momentin 2 kohdan ja 23 b §:n 2 momentin nojalla antamasta päätöksestä saa valittaa Helsingin hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Helsingin hallinto-oikeudelta saa hakea valittamalla muutosta myös 23 b §:n 1 momentissa tarkoitettuun oikeusministeriön päätökseen, jolla oikeudenkäyntiavustajan määrääminen on evätty. Valitus on käsiteltävä kiireellisenä. Helsingin hallinto-oikeuden päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Muuhun oikeusministeriön tämän lain nojalla tekemään päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

24 a §

Viranomaisen, joka ulkomaalaislain (378/1991) nojalla tekee käännättämis- tai karkottamispäätöksen, jonka yhtenä perusteena on henkilölle tuomittu ehdoton vankeusrangaistus, on toimitettava oikeusministeriölle jäljennös käännättämis- tai karkottamispäätöksestä.

Oikeusministeriön on toimitettava ulkomaalaisvirastolle jäljennös tämän lain 19 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla tekemästään päätöksestä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta .

3.

Laki**Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa 20 päivänä kesäkuuta 1963 annettuun lakiin (326/1963) uusi 5 a—5 e § seuraavasti:

5 a §

Jos henkilö, jolle Islannissa, Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa on tuomittu vapausrangaistus, Suomeen pakenemalla tai muuten Suomessa karttaa rangaistuksen täytäntöönpanoa tai sen jatkamista, pidättämiseen oikeutettu virkamies voi täytäntöönpanon varmistamiseksi ottaa tuomitun säilöön, jos valtio, jossa seuraamus on määrätty, sitä pyytää. Mainitun pyynnön voi asianomaisen valtion viranomainen tehdä suoraan pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle. Säilöön ottamisesta on viipymättä ilmoitettava sen paikkakunnan käräjäoikeudelle, jossa säilyssä pitäminen tapahtuu, sekä asianomaiselle syyttäjälle ja oikeusministeriölle.

5 b §

Saatuun ilmoituksen säilöön ottamisesta käräjäoikeuden on kiireellisesti otettava asia käsiteltäväkseen siinä järjestyksessä kuin vangitsemisvaatimuksen käsittelystä säädetään ja päätettävä, onko toimenpide pysyttävä voimassa. Päätöksestään käräjäoikeuden on heti ilmoitettava oikeusministeriölle.

Säilöön ottamisesta ja säilyssä pitämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä vangitsemisesta ja tutkintavankeudesta pakkokeinoissa (450/1987) ja tutkintavankeudesta annetussa laissa (615/1974) säädetään.

5 c §

Jos oikeusministeriö katsoo, että seuraamuksen täytäntöönpanolle on olemassa este, sen on määrättävä säilöön otettu heti päästettäväksi vapaaksi. Säilöön otettu on myös päästettävä vapaaksi, jollei oikeusministeriö ole vastaanottanut täytäntöönpanoa koskevaa

pyyntöä ja siihen liitettäviä asiakirjoja 40 päivän kuluessa säilöön ottamisesta. Säilöön otettu on päästettävä vapaaksi viimeistään silloin, kun vapaudenmenetyksen yhteenlaskettu aika Suomessa ja valtiossa, jossa seuraamus on määrätty, vastaa aikaa, jonka tuomittu olisi ollut vapautensa menettäneenä siinä tapauksessa, että seuraamuksen täytäntöönpano olisi tapahtunut asianomaisessa vieraassa valtiossa.

Vapaudenmenetystä vastaava aika on vähennettävä täytäntöön pantavasta seuraamuksesta rikoslain (39/1889) 3 luvun 11 §:n mukaisesti.

5 d §

Tuomittu voidaan säilöön ottamisen sijasta määrätä matkustuskieltoon. Matkustuskielosta on soveltuvin osin voimassa, mitä siitä säädetään pakkokeinoissa ja mitä säilöön ottamisesta säädetään tässä laissa.

5 e §

Tuomioistuimen on määrättävä asianajaja avustamaan tuomittua säilöön ottamista tai matkustuskiellon määräämistä koskevassa oikeudenkäynnissä, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. Avustajaksi on määrättävä tuomittu nimeämä asianajaja tai jos tuomittu ei nimeä asianajajaa, muu tehtävään sopiva asianajaja.

Oikeusministeriö suorittaa valtion varoista laskun perusteella asianajajalle tästä tehtävästä kohtuullisen korvauksen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta .

4.

Laki**rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 7 päivänä heinäkuuta 1970 annettuun lakiin (456/1970) uusi 31 a § seuraavasti:

<p>31 a § Niissä tapauksissa, joissa henkilö voidaan tämän lain mukaan ottaa säilöön, hänet voidaan säilöön ottamisen sijasta määrätä matkustuskieltoon. Matkustuskiellosta on soveltuvin osin voimassa, mitä siitä säädetään</p>	<p>pakkokeinolaissa (450/1987) ja mitä säilöön ottamisesta säädetään tässä laissa. Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta _____ .</p>
--	---

5.

Laki**rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä 3 päivänä kesäkuuta 1960 annettuun lakiin (270/1960) uusi 19 a § seuraavasti:

<p>19 a § Niissä tapauksissa, joissa henkilö voidaan tämän lain mukaan ottaa säilöön, hänet voidaan säilöön ottamisen sijasta määrätä matkustuskieltoon. Matkustuskiellosta on soveltuvin osin voimassa, mitä siitä säädetään</p>	<p>pakkokeinolaissa (450/1987) ja mitä säilöön ottamisesta säädetään tässä laissa. Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta _____ .</p>
--	---

Helsingissä 2 päivänä helmikuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

2.

Laki**kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanosta 16 päivänä tammikuuta 1987 annetun lain (21/1987) 3 §:n 2 momentti, 12 §, 19 §:n 2 momentti ja 24 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 2 momentti ja 19 §:n 2 momentti laissa 9/1994, sekä

lisätään lakiin uusi 5 a—5 d §, 21 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 9/1994, uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 23 a, 23 b ja 24 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus voidaan 1 momentin mukaisesti panna täytäntöön Suomessa, jos tuomittu on Suomen kansalainen tai hänellä on kotipaikkansa täällä ja tuomittu on suostunut siihen.

Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus voidaan 1 momentin mukaisesti panna täytäntöön Suomessa, jos tuomittu on Suomen kansalainen tai hänellä on kotipaikkansa täällä ja tuomittu on suostunut siihen. *Vapaudenmenetystä tarkoittava seuraamus voidaan kuitenkin panna täytäntöön Suomessa ilman tuomitun suostumusta, jos:*

1) *tuomittu Suomeen pakenemalla tai muuten Suomessa karttaa seuraamuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista; tai*

2) *seuraamukseen tai siitä johtuvaan lainvoimaiseen hallinnolliseen päätökseen sisältyy määräys karkottamisesta tai muusta toimenpiteestä, jonka seurauksena tuomitun ei vankilasta vapautumisensa jälkeen sallita jäävän sen valtion alueelle, jossa seuraamus on määrätty.*

(uusi)

5 a §

Täytäntöönpanon varmistamiseksi pidättämiseen oikeutettu virkamies voi 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa ottaa tuomitun säilöön, jos valtio, jos-

sa seuraamus on määrätty, sitä pyytää. Mainitun pyynnön voi vieraan valtion viranomainen tehdä suoraan pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle. Säilöön ottamisesta on viipymättä ilmoitettava sen paikkakunnan käräjäoikeudelle, jossa säilössä pitäminen tapahtuu, sekä asianomaiselle syytäjälle ja oikeusministeriölle.

(uusi)

5 b §

Saatuun ilmoituksen säilöön ottamisesta käräjäoikeuden on kiireellisesti otettava asia käsiteltäväkseen siinä järjestyksessä kuin vangitsemisvaatimuksen käsittelystä säädetään ja päätettävä, onko toimenpide pysyttävä voimassa. Päätöksestään käräjäoikeuden on heti ilmoitettava oikeusministeriölle.

Säilöön ottamisesta ja säilössä pitämisestä on soveltuvin osin voimassa mitä vangitsemisesta ja tutkintavankeudesta pakkokeinolaissa ja tutkintavankeudesta annetussa laissa (615/1974) säädetään.

(uusi)

5 c §

Jos oikeusministeriö katsoo, että seuraamuksen täytäntöönpanolle on olemassa este, sen on määrättävä säilöön otettu heti päästettäväksi vapaaksi. Säilöön otettu on myös päästettävä vapaaksi, jollei oikeusministeriö ole vastaanottanut täytäntöönpanoa koskevaa pyyntöä ja siihen liitettäviä asiakirjoja 40 päivän kuluessa säilöön ottamisesta. Säilöön otettu on päästettävä vapaaksi viimeistään silloin, kun vapaudenmenetyksen yhteenlaskettu aika Suomessa ja valtiossa, jossa seuraamus on määrätty, vastaa aikaa, jonka tuomittu olisi ollut vapautensa menettäneenä, jos seuraamus olisi pantu täytäntöön asianomaisessa vieraassa valtiossa.

Vapaudenmenetystä vastaava aika on vähennettävä täytäntöönpanovasta seuraamuksesta rikoslain (39/1889) 3 luvun 11 §:n mukaisesti.

(uusi)

5 d §

Tuomittu voidaan säilöön ottamisen sijasta määrätä matkustuskieltoon. Matkustuskiellosta on soveltuvin osin voimassa, mitä siitä säädetään pakkokeinolaissa ja mitä säilöön ottamisesta säädetään tässä laissa.

12 §

Tuomioistuimen on tarvittaessa määrättävä asianajaja edustamaan tai avustamaan tuomittua seuraamuksen muuntamista koskevassa oikeudenkäynnissä. Oikeusministeriö suorittaa valtion varoista laskun perusteella asianajajalle tästä tehtävästä kohtuullisen korvauksen.

12 §

Tuomioistuimen on määrättävä asianajaja edustamaan tai avustamaan tuomittua seuraamuksen muuntamista koskevassa oikeudenkäynnissä, jollei se ole ilmeisen tarpeellista. Avustajaksi on määrättävä tuomitun nimeämä asianajaja tai jos tuomittu ei nimeä asianajajaa, muu tehtävän sopiva asianajaja.

Oikeusministeriö suorittaa valtion varoista laskun perusteella asianajajalle tästä tehtävästä kohtuullisen korvauksen.

19 §

 Suomessa tuomittu vankeusrangaistus voidaan 1 momentin mukaisesti jättää täytäntöönpantavaksi vieraassa valtiossa, jos tuomittu on asianomaisen vieraan valtion kansalainen tai hänellä on kotipaikkansa siinä valtiossa ja tuomittu on suostunut siihen.

 Suomessa tuomittu vankeusrangaistus voidaan 1 momentin mukaisesti jättää täytäntöönpantavaksi vieraassa valtiossa, jos tuomittu on asianomaisen vieraan valtion kansalainen tai hänellä on kotipaikkansa siinä valtiossa ja tuomittu on suostunut siihen. *Muulle kuin Suomen kansalaiselle Suomessa tuomittu vankeusrangaistus voidaan kuitenkin jättää täytäntöönpantavaksi asianomaisessa vieraassa valtiossa ilman tuomitun suostumusta, jos:*

*1) tuomittu vieraaseen valtioon pakene-
 malla tai muuten siellä karttaa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista; tai*

2) tuomittu edellä tarkoitetun vankeusrangaistuksen tai siihen johtaneen rikoksen johdosta lainvoimaisella päätöksellä on määrätty käännytettäväksi tai karkotettavaksi Suomesta.

21 §

Oikeusministeriön on asetettava 19 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun siirtämisen ehdoksi se, ettei tuomittua saa asianomaisessa vieraassa valtiossa asettaa ilman oikeusministeriön lupaa syytteeseen tai rangaista muusta ennen siirtämistä tehdystä rikoksesta kuin siitä, josta seuraamus on hänelle Suomessa määrätty, paitsi siinä tapauksessa, ettei tuomittu ole poistunut asian-

omaisesta vieraasta valtiosta 45 päivän kuluessa sen jälkeen kun estettä siihen ei enää ollut tai hän on sinne palannut sieltä poistuttuaan.

(uusi)

23 a §

Tuomitun kuulemisesta on voimassa mitä hallintomenettelylaissa (598/1982) säädetään.

(uusi)

23 b §

Tuomitulle on määrättävä asianajaja avustajaksi 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa ja 19 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun asian käsittelyssä, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. Avustajaksi on määrättävä tuomitun nimeämä asianajaja tai jos tuomittu ei nimeä asianajajaa, muu tehtävään sopiva asianajaja. Säilöön ottamista, matkustuskiekkon määräämistä tai muutoksenhakua koskevan asian käsittelyssä avustajan määrää tuomioistuin ja muussa tapauksessa oikeusministeriö.

Oikeusministeriö suorittaa valtion varoista laskun perusteella asianajajalle tästä tehtävästä kohtuullisen korvauksen.

24 §

Oikeusministeriön tämän lain nojalla antamasta päätöksestä ei saa valittaa.

24 §

Oikeusministeriön 3 §:n 2 momentin 1 kohdan, 12 §:n 2 momentin, 19 §:n 2 momentin 2 kohdan ja 23 b §:n 2 momentin nojalla antamasta päätöksestä saa valittaa Helsingin hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Helsingin hallinto-oikeudelta saa hakea valittamalla muutosta myös 23 b §:n 1 momentissa tarkoitettuun oikeusministeriön päätökseen, jolla oikeudenkäyntiavustajan määrääminen on evätty. Valitus on käsiteltävä kiireellisenä. Helsingin hallinto-oikeuden päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Muuhun oikeusministeriön tämän lain nojalla tekemään päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

(uusi)

24 a §

Viranomaisen, joka ulkomaalaislain (378/1991) nojalla tekee käännättämis- tai karkottamispäätöksen, jonka yhtenä perusteena on henkilölle määrätty ehdoton vankeusrangaistus, on toimitettava oikeusministeriölle jäljennös käännättämis- tai karkottamispäätöksestä.

Oikeusministeriön on toimitettava ulkomaalaisvirastolle jäljennös tämän lain 19 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla tekemästään päätöksestä.

_____ päivä
Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 200 . _____

SOPIMUSTEKSTIT**Tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen lisäpöytäkirja****Additional Protocol to the Convention on the Transfer of Sentenced Persons****Johdanto****Preamble**

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, ja tämän pöytäkirjan allekirjoittaneet muut valtiot, jotka

The member States of the Council of Europe, and the other States signatory to this Protocol,

haluavat helpottaa Strasbourgissa 21 päivänä maaliskuuta 1983 allekirjoittamista varten avatun, tuomittujen siirtämisestä tehdyn yleissopimuksen soveltamista (jäljempänä ”yleissopimus”) ja erityisesti pyrkiä sen hyväksytyihin tavoitteisiin, lainkäytön päämäärien edistämiseen ja tuomittujen sopeuttamiseen yhteiskuntaan;

Desirous of facilitating the application of the Convention on the Transfer of Sentenced Persons opened for signature at Strasbourg on 21 March 1983 (hereinafter referred to as "the Convention") and, in particular, pursuing its acknowledged aims of furthering the ends of justice and the social rehabilitation of sentenced persons;

ovat tietoisia siitä, että monet valtiot eivät voi luovuttaa omia kansalaisiaan;

Aware that many States cannot extradite their own nationals;

katsovat tarpeelliseksi täydentää yleissopimusta tietyin osin,

Considering it desirable to supplement the Convention in certain respects,

ovat sopineet seuraavasta:

Have agreed as follows:

1 artikla**Article 1****Yleiset määräykset****General provisions**

1. Tässä pöytäkirjassa käytetyt sanat ja ilmaiset tulkitaan yleissopimuksen tarkoituksen mukaisesti.

1. The words and expressions used in this Protocol shall be interpreted within the meaning of the Convention.

2. Yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan siinä määrin kuin ne ovat yhdenmukaisia tämän pöytäkirjan määräysten kanssa.

2. The provisions of the Convention shall apply to the extent that they are compatible with the provisions of this Protocol.

2 artikla**Article 2****Tuomiovaltiosta paenneet henkilöt****Persons having fled from the sentencing State**

1. Kun sopimuspuolen kansalainen, jolle on määrätty seuraamus osana lainvoimaista tuomiota toisen sopimuspuolen alueella, yrittää välttää seuraamuksen täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanon jatkamista tuomiovaltiossa pakenemalla ensin mainitun sopimuspuolen alueelle ennen seuraamuksen suorittamista, tuomiovaltio voi pyytää toista

1. Where a national of a Party who is the subject of a sentence imposed in the territory of another Party as a part of a final judgment, seeks to avoid the execution or further execution of the sentence in the sentencing State by fleeing to the territory of the former Party before having served the

sopimuspuolta huolehtimaan seuraamuksen täytäntöönpanosta.

2. Tuomiovaltion pyynnöstä täytäntöönpanovaltio voi, ennen pyyntöön liitettyjen asiakirjojen saapumista tai ennen pyyntöä koskevan päätöksen antamista, pidättää tuomitun henkilön tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että tuomittu henkilö pysyy sen alueella, kunnes pyyntöä koskeva päätös on annettu. Väliaikaisia toimenpiteitä koskevien pyyntöjen tulee sisältää yleissopimuksen 4 artiklan 3 kappaleessa mainitut tiedot. Tuomitun henkilön pidätettynä olemisen ei tule johtaa hänen seuraamuksensa koventamiseen tämän kappaleen seurauksena.

3. Tuomitun henkilön suostumus ei ole edellytys seuraamuksen täytäntöönpanon siirtämiselle.

3 artikla

Tuomitut henkilöt, jotka on määrätty karkotettavaksi

1. Tuomiovaltion pyynnöstä täytäntöönpanovaltio voi, tämän artiklan määräykset huomioon ottaen, sopia tuomitun henkilön siirtämisestä ilman kyseisen henkilön suostumusta, kun hänelle määrättyyn seuraamukseen tai siihen liittyvään hallinnolliseen päätökseen sisältyy karkotusmääräys tai muu toimenpide, jonka seurauksena kyseisen henkilön ei enää sallita jäävän tuomiovaltion alueelle sen jälkeen, kun hänet on vapautettu vankilasta.

2. Täytäntöönpanovaltio ei anna suostumustaan siirtämiseen 1 kappaleen soveltamistarkoituksessa, ennen kuin se on ottanut huomioon tuomitun henkilön mielipiteen.

3. Tämän artiklan soveltamistarkoituksessa tuomiovaltio antaa täytäntöönpanovaltiolle:

- a) selityksen, johon sisältyy tuomitun

sentence, the sentencing State may request the other Party to take over the execution of the sentence.

2. At the request of the sentencing State, the administering State may, prior to the arrival of the documents supporting the request, or prior to the decision on that request, arrest the sentenced person, or take any other measure to ensure that the sentenced person remains in its territory, pending a decision on the request. Requests for provisional measures shall include the information mentioned in paragraph 3 of Article 4 of the Convention. The penal position of the sentenced person shall not be aggravated as a result of any period spent in custody by reason of this paragraph.

3. The consent of the sentenced person shall not be required to the transfer of the execution of the sentence.

Article 3

Sentenced persons subject to an expulsion or deportation order

1. Upon being requested by the sentencing State, the administering State may, subject to the provisions of this Article, agree to the transfer of a sentenced person without the consent of that person, where the sentence passed on the latter, or an administrative decision consequential to that sentence, includes an expulsion or deportation order or any other measure as the result of which that person will no longer be allowed to remain in the territory of the sentencing State once he or she is released from prison.

2. The administering State shall not give its agreement for the purposes of paragraph 1 before having taken into consideration the opinion of the sentenced person.

3. For the purposes of the application of this Article, the sentencing State shall furnish the administering State with:

- a. a declaration containing the opinion of

henkilön mielipide hänen ehdotetusta siirtämisestään, ja

b) jäljennöksen karkotusmääräyksestä tai muusta määräyksestä, jonka seurauksena tuomitun henkilön ei enää sallita jäävän tuomiovaltion alueelle sen jälkeen, kun hänet on vapautettu vankilasta.

4. Tämän artiklan määräysten nojalla siirrettyä henkilöä vastaan ei nosteta oikeudenkäyntiä, häntä ei tuomita eikä pidätetä seuraamuksen tai pidätysmääräyksen täytäntöönpanemiseksi ennen siirtoa tehdyn muun kuin sen rikoksen seurauksena, josta täytäntöönpantava seuraamus on määrätty, eikä hänen henkilökohtaista vapauttaan rajoiteta muusta syystä, kuin seuraavissa tapauksissa:

a) kun tuomiovaltio antaa siihen luvan: lupaa koskevaan pyyntöön tulee liittää kaikki tarpeelliset asiakirjat ja tuomitun henkilön mahdollisesti antamat lausunnot; lupa tulee antaa, jos rikos, jonka johdosta sitä pyydetään, edellyttäisi tuomiovaltion lainsäädännön mukaan luovuttamista tai jos luovuttaminen olisi poissuljettu ainoastaan rangaistuksen suuruuden perusteella;

b) kun tuomittu henkilö, jolla on ollut mahdollisuus lähteä täytäntöönpanovaltion alueelta, ei ole tehnyt niin 45 päivän kuluessa lopullisesta vapauttamisestaan, tai jos hän on palannut alueelle lähdettyään siltä.

5. 4 kappaleen määräyksistä huolimatta täytäntöönpanovaltio voi ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin lainsäädäntönsä mukaisesti, mukaan luettuna oikeudenkäynti poissaolevana, ajan kulumisen oikeudellisten vaikutusten ehkäisemiseksi.

6. Sopimusvaltio voi ilmoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selvityksellä, että se ei ota vastuulleen seuraamusten täytäntöönpanoa tämän artiklan määräysten mukaisesti.

the sentenced person as to his or her proposed transfer, and

b. a copy of the expulsion or deportation order or any other order having the effect that the sentenced person will no longer be allowed to remain in the territory of the sentencing State once he or she is released from prison.

4. Any person transferred under the provisions of this Article shall not be proceeded against, sentenced or detained with a view to the carrying out of a sentence or detention order, for any offence committed prior to his or her transfer other than that for which the sentence to be enforced was imposed, nor shall he or she for any other reason be restricted in his or her personal freedom, except in the following cases:

a. when the sentencing State so authorises: a request for authorisation shall be submitted, accompanied by all relevant documents and a legal record of any statement made by the convicted person; authorisation shall be given when the offence for which it is requested would itself be subject to extradition under the law of the sentencing State or when extradition would be excluded only by reason of the amount of punishment;

b. when the sentenced person, having had an opportunity to leave the territory of the administering State, has not done so within 45 days of his or her final discharge, or if he or she has returned to that territory after leaving it.

5. Notwithstanding the provisions of paragraph 4, the administering State may take any measures necessary under its law, including proceedings in absentia, to prevent any legal effects of lapse of time.

6. Any contracting State may, by way of a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, indicate that it will not take over the execution of sentences under the circumstances described in this Article.

4 artikla

Allekirjoittaminen ja voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten kaikille Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja muille yleissopimuksen allekirjoittaneille valtioille. Se on ratifioitava tai hyväksyttävä. Allekirjoittajavaltio ei voi ratifioida tai hyväksyä tätä pöytäkirjaa, ellei se ole aikaisemmin ratifioinut tai hyväksynyt tai samanaikaisesti ratifioi tai hyväksyi yleissopimusta. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

2. Tämä pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona kolmas ratifioimis- tai hyväksymiskirja on talletettu.

3. Sellaisen allekirjoittajavaltion osalta, joka myöhemmin tallettaa ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa, pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta talletuspäivästä.

5 artikla

Liittyminen

1. Euroopan neuvoston ulkopuolinen valtio, joka on liittynyt yleissopimukseen, voi liittyä tähän pöytäkirjaan sen voimaantumisen jälkeen.

2. Liittyvän valtion osalta pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona liittymiskirja on talletettu.

Article 4

Signature and entry into force

1. This Protocol shall be open for signature by the member States of the Council of Europe and the other States signatory to the Convention. It shall be subject to ratification, acceptance or approval. A Signatory may not ratify, accept or approve this Protocol unless it has previously or simultaneously ratified, accepted or approved the Convention. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

2. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the deposit of the third instrument of ratification, acceptance or approval.

3. In respect of any signatory State which subsequently deposits its instrument of ratification, acceptance or approval, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit.

Article 5

Accession

1. Any non-member State which has acceded to the Convention may accede to this Protocol after it has entered into force.

2. In respect of any acceding State, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of the instrument of accession.

6 artikla

Alueellinen soveltaminen

1. Valtio voi allekirjoittamisen tai ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettamisen yhteydessä määrittää, mihin alueeseen tai alueisiin tätä pöytäkirjaa sovelletaan.

2. Sopimusvaltio voi milloin tahansa myöhemmin, Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, ulottaa tämän pöytäkirjan soveltamisen muuhun selityksessä määriteltyn alueeseen. Tällaisen alueen osalta pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteerille on vastaanottanut selityksen.

3. Kahden edellisen kappaleen nojalla annettu selitys voidaan peruuttaa minkä tahansa selityksessä määritellyn alueen osalta pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. Peruutus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteerille on vastaanottanut ilmoituksen.

7 artikla

Ajallinen soveltaminen

Tätä pöytäkirjaa sovelletaan sekä ennen sen voimaantuloa että voimaantulon jälkeen määrättyihin seuraamuksiin.

8 artikla

Irtisanominen

1. Sopimusvaltio voi milloin tahansa irtisanoa tämän pöytäkirjan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.

2. Irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on

Article 6

Territorial application

1. Any State may at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply.

2. Any Contracting State may, at any later date, by declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 7

Temporal application

This Protocol shall be applicable to the enforcement of sentences imposed either before or after its entry into force.

Article 8

Denunciation

1. Any Contracting State may at any time denounce this Protocol by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following

kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jonka pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

3. Tätä pöytäkirjaa sovelletaan kuitenkin edelleen ennen irtisanomisen voimaantulopäivää yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti siirrettyjä henkilöitä koskevien seuraamusten täytäntöönpanoon.

4. Yleissopimuksen irtisanominen aiheuttaa automaattisesti tämän pöytäkirjan irtisanomisen.

the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

3. This Protocol shall, however, continue to apply to the enforcement of sentences of persons who have been transferred in conformity with the provisions of both the Convention and this Protocol before the date on which such denunciation takes effect.

4. Denunciation of the Convention automatically entails denunciation of this Protocol.

9 artikla

Ilmoitukset

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, allekirjoittajavaltioille, sopimuspuolille ja muille valtioille, jotka on kutsuttu liittymään yleissopimukseen:

- a) allekirjoittamisista;
- b) ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisista;
- c) tämän pöytäkirjan 4 ja 5 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä;
- d) muista toimista, selityksistä, ilmoituksista tai tiedonannoista, jotka liittyvät tähän pöytäkirjaan.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty englannin ja ranskan kielellä, molempien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset, yhtenä kappaleena, joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille Euroopan neuvoston jäsenvaltioille,

Article 9

Notifications

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, any Signatory, any Party and any other State which has been invited to accede to the Convention of:

- a. any signature;
- b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c. any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 4 or 5;
- d. any other act, declaration, notification or communication relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, this eighteenth day of December 1997, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member

muille yleissopimuksen allekirjoittaneille valtioille sekä niille valtioille, jotka on kutsuttu liittymään yleissopimukseen.

State of the Council of Europe, to the other States signatory to the Convention and to any State invited to accede to the Convention.

Tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 Benelux-talousliiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin soveltamista koskeva yleissopimus

III OSASTO

5 LUKU

Rikostuomioiden täytäntöönpanon siirto

67 artikla

Jäljempänä olevien määräysten tarkoituksena on täydentää Euroopan neuvoston 21 päivänä maaliskuuta 1983 tekemää yleissopimusta tuomittujen henkilöiden siirtämisestä niiden sopimuspuolten välillä, jotka ovat mainitun yleissopimuksen osapuolia.

68 artikla

1. Sopimuspuoli, jonka alueella on julistettu toisen sopimuspuolen kansalaiseen kohdistuva vapaudenmenetystä koskeva tuomio tai turvaamistoimenpide, joka on saanut lainvoiman, voi, kun kyseinen henkilö on paennut omaan maahansa välttääkseen tuomion tai turvaamistoimenpiteen ja kun paennut henkilö on oman maansa alueella, pyytää tätä toista sopimuspuolta hoitamaan puolestaan tuomion tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanon.

2. Pyynnön vastaanottanut sopimuspuoli voi pyynnön esittäneen sopimuspuolen pyynnöstä, ennen tuomion tai turvaamistoimenpiteen tai tuomion osan täytäntöönpanon hoitamista koskevaa pyyntöä tukevien asiakirjojen saapumista ja pyyntöä koskevan päätöksen tekemistä, ottaa tuomitun henkilön säilöön tai toteuttaa muita toimenpiteitä varmistaakseen kyseisen henkilön pysymisen pyynnön vastaanottaneen sopimuspuolen alueella.

69 artikla

Tuomion täytäntöönpanon siirto 68 artiklan nojalla ei edellytä tuomion tai toimenpiteen kohteena olevan henkilön suostumusta. Soveltuvin osin sovelletaan Euroopan neuvoston 21 päivänä maaliskuuta 1983 tekemän yleissopimuksen tuomittujen siirtämistä koskevia muita määräyksiä.